

בינ"ו עמ"י עש"ו

# **שו"ע עם מקורות הדינים וקיצור המשנה ברורה הלכות חנוכה**

מאור תפארת

עיה"ק ירושלים, תשע"ו

**כל הזכויות שמורות**  
**מותר להעתיק ולצלם לצורכי לימוד**  
**להערות והארות [maor1t@gmail.com](mailto:maor1t@gmail.com)**

## הקדמה קצרה

כמו חיבורי הקטן הקודם על הלכות פורים, גם חיבור זה כתבתיו דרך לימודי בהלכות חג בחג, סמוך לחג החנוכה בשנים תשעז-תשעה, ומשהגיע בס"ד לידי גמר, החלטתי להביאו לדפוס.

מטרתו של חיבור זה (כמו זה שקדם לו) לחבר בין דברי הגמ' והראשונים לשו"ע והפוסקים, דבר שמועיל ליתר הבנה ולזכרון של שניהם גם יחד, ואני תקווה שהלומדים יפיקו ממנו תועלת.

כמו"כ צרפתי בסוף החוברת סיכום דברי השו"ע והמשנה ברורה עם הגהות "איש מצליח" (בהוצאת ישיבת כסא רחמים), שכתבתי תו"כ לימודי לפני כו"כ שנים בשולי המ"ב, ונראה לי שתהיה בו תועלת לחזרה ושינון של הלומדים (ולענין הלכה למעשה ודאי שאין לסמוך ע"ז אלא לעיין במקור).

התודה והברכה להורי היקרים בצלאל ורבקה תפארת הי"ו, ולכל מורי ורבותי שזכיתי ללמוד מהם, ובפרט רבותי בישיבה התיכונית, רה"י הרב שלמה קליימן והרב יעקב סטפנסקי שליט"א<sup>1</sup>, רבני הישיבה הגבוהה בשעלבים ובפרט הרב

---

<sup>1</sup> מידי דברי ברבי זה, אכתוב את שעל לבי בעניין לימודי הגמרא בישיבות התיכוניות, נושא שדשו ודשים בו רבים טובים וגדולים ממני. ועכ"פ "אין חכם כבעל נסיון" (כתלמיד). ומעשה שהיה כך היה. בהגיענו לכיתה י"א (שבסופה נבחננו על עשרים דף גמ' בעל פה), המריצנו מורנו זה ללמוד היטב ולחזור ולשנן (תוך שהוא חוזר ושוב ש"לימוד התוס' איננו תוספת אלא חלק מן הברש"ר). דרך הלימוד היתה לימוד עצמי בחברותות, תוך שהרב עובר בכיתה ממריץ ועונה לשאלות אם היו (ולעיתים שראה שה'עסק זורם' ישב במקומו ולמד, ומי שנצרך ניגש אליו- כעין "משיב". והדוגמא האישית הזו גם בה היה הרבה, ידענו שהרב כבר סיים את הש"ס כו"כ פעמים, ואף נבחן במסגרת "מפעל הש"ס"), ובסוגיות שהיה נראה שיהיו בהן קשיים, הרב הסביר בקצרה (או בארוכה, לפי העניין) את הסוגיא, וזו היתה הקדמה לחזרה ולימוד של הסוגיא בחברותות כנ"ל. וכך חזרנו על אותם עשרים דף במשך השנה, לפי תוכנית מסוימת אותה התווה הרב, ובסופו של דבר נוצר מצב שכל הכיתה ידעה היטב, כמעט בע"פ, את פרקים ראשון ושני במסכת מכות ואת פרק שביעי במסכת שבועות, גמ'.

משה גנץ שליט"א, שזכיתי לקבל ממנו תורה הרבה, הן בהלכה והן באגדה, ואוהב תורה וירא ה' בתכלית, מו"ר סבי יוחנן בן נחמיה ז"ל.

תודה מיוחדת לישיבת ההסדר בשעלבים שם למדתי תקופה ארוכה, ונפלאה עד מאוד, ולביהמ"ד במכון לב בו אני לומד כעת, ובו כתבתי חיבורי זה.

---

רש"י ותוס'. הגיעו הדברים לידי כך שכשהלכנו ארבעה חברים (לאו דווקא מהלמדנים הגדולים של הכיתה) ל"שבוש" לקראת סוף השנה שלאחר מכן, כשבאנו להיבחן ונשאלנו איזו מסכת אנו לומדים ענינו בטעות "מכות", נבחנו- וידענו. סוף דבר- אם את עצם החיבור לתורה אני חב למו"ר סבי ז"ל, וליבלח"ט הורי שיח', את החיבור לגמרא ולימודה בעומק אני חב לרבי זה. וכמדומה אני שאם הדגש בישיבות התיכונות היה ללימוד עצמי של היקף וידע במסכתות הש"ס באופן שכזה (בכיתות נמוכות במסכתות קצרות וקלות יותר- כגון תענית, מגילה, פרקים ראשון ושני של חגיגה וכו'), ובכיתות גבוהות מסכתות מסדר נזיקין כנ"ל) היו רבים שנמשכים ומתקשרים ללימוד זה בעבותות אהבה, וכפי שבדידי הוה עובדא, כאמור.

לכל האמור אוסיף עוד את שקראתי בשם הגאון רבי אברהם שפירא זצ"ל, שבירושלים היה מקובל לכנות גאון את מי שידע את כל הש"ס גפ"ת. ושמעתי בשמו שתיקן לתלמידיו (וכך עשה הוא עצמו מילדות עד זקנה ושיבה) שילמדו מידי יום שני דפים גפ"ת. וקראתי עוד בספרו של ר' שלמה לורנץ ז"ל שבארץ הולדתי (הונגריה) היו בעלי בתים רבים ת"ח בקיאים גדולים בש"ס גפ"ת, וה"נס" הזה התרחש בדרך הטבע, ע"י שקבעו את לימודם בש"ס שעתיים-שלוש מידי יום (ובישיבות הונגריה היתה הכוונה לסגנון לימוד שכזה עוד בהיות הבחור בישיבה). ובאמת לדעת את כל הש"ס זו משימה לא פשוטה, אבל רבע או חצי ש"ס יכול להיות משימה אפשרית בהחלט לכל אחד (ע"י קביעות חזרה ושינון כסדר שעשה לנו בזמנו רבי הנ"ל).

## סי' תרע- דברים האסורים והמותרים בחנוכה, ובו ג' סעיפים.

### סעיף א

**בכ"ה בכסליו (מתחילין) שמונת ימי חנוכה ואסורים בהספד ותענית, אבל מותרין בעשיית מלאכה; ונוהגות הנשים** (דוקא נשים לפי שנעשה נס על ידיהם כדלקמיה בס"ב בהג"ה ויש מקומות שגם האנשים מחמירים בזה) **שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות** (כדי להכיר שאסור להשתמש לאורה והוא כחצי שעה), **ויש מי שאומר שאין להקל להם** (וכתב בשלטי גבורים וכן הסכים בתשובת חכם צבי שבמקום שנהגו איסור מלעשות מלאכה כל היום יש למחות בידם, כי הבטלה עברה היא ומביאה לידי שעמום).

**שבת כא, ב: מאי חנוכה** (על איזה נס קבעוה), דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול (בהצנע וחתום בטבעתו והכיר שלא נגעו בו) ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה (הכי גרסינן: ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה - לא שאסורין במלאכה, שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה).

**מהרש"א שם:** טמאו כל השמנים כו'. ולא היה אפשר לתקן שמן טהור עד שמונה ימים לפי שהיו טמאי מתים, כמ"ש הבית יוסף והרא"ם בביאוריו לסמ"ג. ועיין שם ברא"ם במה היו הנכרים מטמאין. גם כתב שם כיון דהיו כולן טמאי מתים היאך הדליקו המנורה והרי טמאו את השמן בהדלקתן, ותירץ שהדליקו אותו על ידי פשוטי כלי עץ, עכ"ל. ואין זה מספיק, דמ"מ כיון דכולן טמאי מתים היו היאך נכנס המדליק במקדש בטומאה. וע"כ נראה דלא היו כולן טמאי מתים, אלא מאיזו סיבה היה שלא היה להם שמן טהור, וכמ"ש הר"ן שהיה להם שמן רחוק ארבעה ימים כו'. ע"ש.

**רמב"ם הל' מגילה וחנוכה פ"ג הל' א-ג:** בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם, ולחצום לחץ גדול. עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם, וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני. (ה"ב) וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים

בחדש כסלו היה, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד, ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור. (ה"ג) ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל, ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס. וימים אלו הן הנקראין חנוכה, והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.

**בית יוסף:** ואיכא למידק למה קבעו שמנה ימים דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות.

וי"ל שחילקו שמן שבפך לשמנה חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס.

ועוד י"ל שלאחר שנתנו שמן בנרות המנורה כשיעור נשאר הפך מלא כבתחלה וניכר הנס אף בלילה הראשונה.

אי נמי שבילל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה.

**טור:** ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ואין להקל להן. וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בכל היום אין להקל להן משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם (ברייתא היא בפרק מקום שנהגו (פסחים נא). וסובר רבינו שאף בדבר שאין בענינו שום צד איסור לומר דגזרו הא אטו הא מיתניא, ומפני כך כתב דבחנוכה אף על פי שאין שום זמן ממנה אסור בעשיית מלאכה לא ביום ולא בלילה אם היו נוהגים איסור בכל היום אין להקל עליהם. ואינו מוכרח, דאיכא למימר דכיון דאין בו צד סרך איסור לית לן בה. ב"י. וקראום חנוכה חנו בכ"ה (מהרש"א שבת כ"א: מאי חנוכה כו'. ופירש הר"ן כלומר חנו בכ"ה כו'. ע"ש. וקצת קשה מאי חנייה שייך הכא, כיון דהותר בהן מלאכה ולא ניתנו ליו"ט אלא להלל ולהודות. ונראה לפרש דנקרא חנוכה על שם חנוכת המזבח, כדאמרין בפרק ר' ישמעאל (ע"ז נב) דבית חשמונאי גזזו אבני מזבח ששקצו אנשי ער"ג לע"ז והוצרכו לבנות מזבח חדש ולכך נקרא חנוכה. ולא קאמר הכא (בגמ' שבת ה"ל) מאי חנוכה אלא מאיזה נס קבעו אותו להדליק בו נרות. גם לפי מדרש ב"ר שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בכסליו ולא חנכוהו עד ר"ח ניסן ושבנו נולדו האבות והקב"ה שילם לו בימי מתתיהו כו', היינו נמי שהיה כמו שכתבתי, ששילם לו להיות ביום חינוך המזבח ע"י מתתיהו ששקצו אנשי ער"ג מזבח הישן).

## סעיף ב

**ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה (אלא להלל ולהודות. ונראה הטעם דלא קבעו כאן לשמחה כמו בפורים, כי בפורים היה הגזירה להשמיד ולהרוג את הגופות שהוא בטול משתה ושמחה ולא את הנפשות, שאפילו המירו דתם ח"ו לא היה מקבל אותם, לכך כשהצילם הקדוש ברוך הוא ממנו קבעו להללו ולשבחו ית' ג"כ ע"י משתה ושמחה, משא"כ במעשה דאנטיוכוס שלא גזר עליהם להרוג ולהשמיד רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם [כמו שאנו אומרים להשיחם תורתך ולהעבירם מעל חוקי רצונך] ואם היו ישראל מכניעים להם להיות כבושים תחת ידם ולהעלות להם מס וחוזרין לאמונתם ח"ו לא היו מבקשים יותר, אלא שהגביר הקדוש ברוך הוא יד ישראל ונצחום, לכך לא קבעום אלא להלל ולהודות לבד, כלומר כיון שהם רצו למנוע אותנו מזה לכפור בדתו ח"ו ובעזרתו ית' לא הפיקו זממם וגברה ידינו לכך אנו מודים ומשבחים לו על שהיה לנו לאלהים ולא עזבנו מעבודתו [לבוש]).** **הגה: וי"א שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות,**

**משום דבאותן הימים היה חנוכת המזבח** (כדאיתא במדרש דמלאכת המשכן נגמר בכ"ה בכסליו אלא שהמתין הקדוש ברוך הוא בהקמה עד ניסן שנולד בו יצחק ואמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם לכסליו ושילם לו חנוכת בית חשמונאי. וגם שם בימי אנטיוכוס טמאו ההיכל ועשו חנוכת הבית בשמנה ימים אלו בבית) **(מהר"א מפרא"ג).** ונוהגין לומר זמירות ושבחות בסעודות שמרבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה (ר"ל בצרוף זה) **(מנהגים).** יש אומרים שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב **(כל בו ור"ן).**

**טור:** והיה אומר הר"מ מרוטנבורק ז"ל שרבו הסעודה שמרבים בהם הן סעודת הרשות שלא קבעו אלא להלל ולהודות ולא משתה ושמחה (ד"מ אות א: וכתב מהר"א מפראג וז"ל אבל במדכי הארוך (פסחים סי' תרה חדושי אנשי שם אות א) כתב, ובמגילת תענית (פרק ט) אמרו שקבעו יום טוב משום חנוכת המזבח, וכן כתב אור זרוע (הל' חנוכה סי' שכא), וכן משמע במדרש פסיקתא רבתי (פ' בהעלותך), והכא אומר שקבעוהו משום הנס. וי"ל דמשום זה קבעו משתה ושמחה אבל להלל ולהודות קבעו משום נס, וכן משמע מפירוש רש"י (שבת כא, ב ד"ה ה"ג ועשאו). עכ"ל [המהר"א מפראג]. ואפשר שלזה נהגו במשתה ושמחה. ומצאתי בהגהות מנהגים: סעודת חנוכה רשות ולכן נהגו לומר מזמורים ולהרבות בו שבחות כדי שיהא כסעודת מצוה כן השיב מוהר"מ עכ"ל):

**דרכי משה אות א:** וכתב הר"ן פרק במה מדליקין דף (ע ע"ב) (י. דיבור ראשון) שגזרו היונים על כל התולות שיעלו להגמון תחלה וע"י אשה אירע הנס, דאמרינן במדרש דבתו של יוחנן כהן גדול האכילה לראש האויבים גבינה לשכרותו וחתכה ראשו וברחו כולם, על כן נוהגין לאכול גבינה בחנוכה עכ"ל. וכן כתב הכל בו (סי' מד ג ע"ג).

## סעיף ג

**אין מספידין בהם אלא לחכם בפניו. הגה:** ואין מתענין יום שמת בו אב או אם (ואם עבר והתענה יום שמת בו אביו ואמו או ת"ח צריך למיתב תענית לתעניתיה אחר חנוכה); **ותענית חלום בחנוכה, ע"ל סימן תקס"ח סעיף ה'; ולענין צדוק הדין, ע"ל בהלכות ר"ח סי' ת"כ בהגה** (ששם כתב שאין אומרים ביום שא"א בו תחנון וכן לקמן בסימן תרפ"ג), **וע"ל סימן תרפ"ג.**

## סימן תרעא- סדר הדלקת נר חנוכה ומקום הנחתו (ובו ח' סעיפים)

### סעיף א

**צריך ליזהר מאד בהדלקת נרות חנוכה, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק** (אבל אינו מחוייב בכל זה רק בשביל נר אחד בכל לילה).

**שבת כג, ב:** אמר רב הונא: הרגיל בנר - הויין ליה בנים תלמידי חכמים (דכתיב (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה - בא אור דתורה).

**שם:** אמר רבא, פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. בעי רבא נר חנוכה וקידוש היום מהו, קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא. בתר דאבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

**רמב"ם הל' מגילה וחנוכה פ"ד ה"ב:** מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק.

**מגיד משנה שם:** מצות חנוכה וכו'. שם (דף כג, ב) אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים ת"ח: ומ"ש רבינו אפילו אין לו מה יאכל וכו'. נראה שלמדו ממה שנתבאר פרק ז' מהלכות חמץ ומצה (ע"פ הגמ' פסחים צט, ב) שאפילו עני שבישראל לא יפחות מד' כוסות, והטעם משום פרסומי ניסא. וכו"ש בנ"ח דעדיף מקדוש היום כמו שיתבאר בסמוך.



## סעיף ב

**כמה נרות מדליק; בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך** (ואם אין ידו משגת רק לנר אחד בכל לילה לו ולביתו יצא בזה מדינא, ושיעורא דשר"ע הוא רק למי שידו משגת להיות מהדרין מן המהדרין כדאיתא בגמרא) **אחד בכל לילה עד שבלייל האחרון יהיו שמונה, ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר** (דהכל נגרים אצל בעה"ב אפילו בניו הגדולים ומשרתיו כיון שהם סמוכים על שולחנו בקביעות הם בכלל בני ביתו). **הגה: ו"א דכל אחד מבני הבית** (לבד מאשתו דהיא כגופו) **ידליק** (דיוסיף והולך נר א' בכל לילה. ואם אין ידם משגת כ"כ ידליקו נר אחד בכל לילה) **(הרמב"ם), וכן המנהג פשוט; ויזהרו ליתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד, כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג)** (ובחננוכיות שיש להן ח' פיות מותר להדליק שני בני אדם זה בקצה זה וזה בקצה זה, שהרי רואין שהדליקו שנים, דאל"כ היה מדליק כסדר אחד אצל חבירו. וכן נוהגין העולם (ס"ק יב)).

**שבת כא, ב: תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו** (נר אחד בכל לילה, ואיש וכל בני ביתו סגי להו בנר אחד). **והמהדרין** (אחר המצות) - **נר לכל אחד ואחד** (נר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית). **והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך.** אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא. חד אמר טעמא דבית שמאי כנגד ימים הנכנסין (העתידים לבא), וטעמא דבית הלל כנגד ימים היוצאין (שיצאו כבר, וזה שהוא עומד בו נמנה עם היוצאין). וחד אמר טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג (מתמעטים והולכים, בקרבנות דפרשת פנחס), וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין (מקרא ילפינן לה, במנחות בפרק שתי הלחם (צט, א)). אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שני זקנים היו בצידן אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין מורידין.

**תוספות שם: והמהדרין מן המהדרין - נראה לר"י דבית שמאי ובית הלל לא קיימי אלא אנר איש וביתו, שכן יש יותר הידור דאיכא היכרא כשמוסיף והולך או מחסר שהוא כנגד ימים הנכנסים או היוצאים, אבל אם עושה נר לכל אחד אפי' יוסיף מכאן ואילך ליכא היכרא, שסיברו שכן יש בני אדם בבית.**

**רמב"ם הל' חנוכה פ"ד הל' א-ג:** כמה נרות הוא מדליק בחנוכה, מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד בין שהיו אנשי הבית מרובין בין שלא היה בו אלא אדם אחד, והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים, והמהדר יתר על זה ועושה מצוה מן המובחר מדליק נר לכל אחד ואחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה ולילה נר אחד. (ה"ב) כיצד הרי שהיו אנשי הבית עשרה, בלילה הראשון מדליק עשרה נרות ובליל שני עשרים ובליל שלישי שלשים עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונים נרות. (ה"ג) מנהג פשוט בכל ערינו בספרד שיהיו כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה הראשון ומוסיפין והולכין נר בכל לילה ולילה עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונה נרות בין שהיו אנשי הבית מרובים בין שהיה אדם אחד.

**דרכי משה אות א:** וכתב מהר"א מפראג דלדין שמדליקין בפנים ויודעין בבית כמה בני אדם בבית וליכא למיחש שמא יאמרו כך בני אדם הם בבית אף לדעת התוספות מנהגינו נכון. ועוד, דמאחר שמדליקין בפנים כל אחד יוכל להדליק במקום מיוחד, ולא בעי להדליק כולן בטפח הסמוך לפתח, וניכר הנרות שמדליק כל אחד ואחד, ואיכא היכרא כשמוסיף והולך בשאר הלילות. ולכן מנהגינו אתי שפיר לכולי עלמא:

## סעיף ג

**נר שיש לו שתי פיות עולה לו בשביל שנים.**

**שבת כג, ב:** אמר רב יצחק בר רדיפה אמר רב הונא, נר שיש לה שני פיות עולה לשני בני אדם (שהנרות שלהם של חרס הן ומכוסין, ועושים לו נקב בצדי כסויו להכניס לו הפתילה, והוא הפה, ולמעלה בכיסויו יש נקב קטן וגם חלל יש למעלה מן הכסוי וממלאו שמן, והוא נכנס דרך הנקב מעט מעט, אם יש בו שני נקבים משני צדדין עולה לשני בני אדם, למהדרין העושים נר לכל אחד ואחד).

**בית יוסף:** ורבינו [הטור] לא כתב עולה לשני בני אדם מפני שאין אנו עושין נר לכל אחד ואחד שיצטרך נר זה לעלות לשני בני אדם, וכתב שעולה בשביל שתי נרות, וזהו שכתב כגון מליל ראשון ואילך, כלומר דאילו בליל ראשון לא משכחת לדין שיצטרך לעלות במקום שנים.

## סעיף ד

**מילא קערה שמן והקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי כל פתילה עולה בשביל נר אחד** (ודוקא כשכפה ואח"כ הדליק, אבל אם הדליק ואח"כ כפה צריך לכבות ולכסות בכלי ולחזור ולהדליק); **לא כפה עליה כלי, אפי' לנר אחד אינו עולה לפי שהוא כמדורה. הגה: ולכן יש ליזהר להעמיד הנרות בשורה בשוה** (היינו שלעשות אחד נכנס ואחד יוצא ג"כ אינו כדאי שלא יבוא לעשות בעיגול), **ולא בעגול דהוי כמדורה (הג"מ בשם סמ"ק)** (ואם יש הפסק מחיצה בין נר לנר ורחב אצבע ביניהן מותר ואפילו לא כפה עליה כלי. וכן נוהגין); **ומותר להדליק בפמוטות שקורין לאמפ"א, מאחר שכל נר מובדל הרבה מחבירו (ת"ה סימן ק"ה)** (משמע מלשון זה דתרתני בעינן דהיינו שיהיו ג"כ מובדלים הקנים אחד מחבירו לבד מה שיש לכל קנה מחיצה בפני עצמה ועיין בא"ר שכתב דדי ברחב אצבע). **ויזהרו כשעושים נרות, אפילו בשעוה, שאין לדבוק ביחד ולהדליקן, דהוי כמדורה (פסקי מהר"י ס"ה); אפי' בנרות של שבת וי"ט יזהרו שלא לעשות כן, (א"ז).**

**שבת כג, ב:** אמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות, כפה עליה כלי - עולה לכמה בני אדם, לא כפה עליה כלי - עשאה כמין מדורה (שהאש מתחברת לאמצעיתה, ואינו דומה לנר), ואפילו לאחד נמי אינה עולה.

**תרומת הדשן סימן קה:** שאלה: פמוטות של נחשת העשוין קנים קנים יוצאין סביבות בעיגול, שרי להדליק בהן בחנוכה או לא? תשובה: יראה דשרי. ולא דמי כלל לקערה שהקיפה פתילות היכא דלא כפה קערה על פיה, דאמרינן עשאה כמדורה ואפילו לאחד אינו עולה. דהכא שהקנים מובדלים במחיצה אלא שפתוחין למעלה, לא חשיב כמדורה כה"ג. וכ"ש לדעת בעל העיטור באורח חיים דמתיר אפילו בקערה, אם הרחיקו זה מזה שתי אצבעות, משום דמנכרא מילתא, והקנים בפמוטות מרוחקים טפי משתי אצבעות. ותו דאמרינן התם פ' במה מדליקין (שבת כא, ב) דאדם חשוב לאו דרך להשתמש באור המדורה, כדפרש"י שם. ואי פמוטות חשיב כמדורה, הא אין לך אדם חשוב האידנא שאינו משתמש לשבת לאור הפמוטות.

## סעיף ה

**נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ. אם הבית פתוח לרשות הרבים, מניחו על פתחו; ואם יש חצר לפני הבית, מניחו על פתח החצר; ואם היה דר**

**בעלייה שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים** (וגם אין לו פתח פתוח לחצר, אלא פתוחה היא לבית. דאם היה פתח העליה פתוח לחצר היה מניחה על פתח החצר שהוא פתוח לרשות הרבים), מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים; ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה, מניחו על שלחנו ודין, וצריך נר אחר להשתמש לאורו; ואם יש מדורה א"צ נר אחר; ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדורה, צריך נר אחר.

**שבת כא, ב:** תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ (משום פרסומי ניסא, ולא ברשות הרבים אלא בחצרו, שבתיהן היו פתוחין לחצר. רש"י. תוס': מייירי דליכא חצר אלא בית עומד סמוך לרה"ר אבל אם יש חצר לפני הבית מצוה להניח על פתח חצר, דאמר לקמן חצר שיש לה ב' פתחים צריכה ב' נרות. ואמר' נמי נר שיש לה שני פיות עולה לשני בני אדם משמע לשני בתים, ואם היו מניחים על פתחי בתיים היה לזה מימין ולזה משמאל, אבל אי מניחים על פתח החצר אתי שפיר. ע"כ. והטור פסק כתוס').

אם היה דר בעלייה (שאינו לו מקום בחצרו להניחה שם) - מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים (מניחה מבפנים, כנגד חלון הסמוך לרשות הרבים. ובשעת הסכנה (שהיה להם לפרסיים חוק ביום אידם שלא יבעירו נר אלא בבית עבודה זרה שלהם, כדאמרין בגיטין (יז, א)) - מניחה על שלחנו, ודין. אמר רבא: צריך נר אחרת להשתמש לאורה (לעשות היכר לדבר). ואי איכא מדורה - לא צריך (לפי שמשמש לאור המדורה, ויש היכרא שהנר של מצוה היא), ואי אדם חשוב הוא (שאינו רגיל להשתמש לאור המדורה), אף על גב דאיכא מדורה - צריך נר אחרת (דאי לא - לא הוי היכר).

## סעיף ו

**מניחו למעלה מג' טפחים** (דכל למטה מג' כאילו הניח בקרקע, ואין ניכר שבעה"ב הניחו שם. ומ"מ בדיעבד יצא), **ומצוה להניחו למטה מ' טפחים** (ואם דר בעליה מניחה בחלון שהוא לצד ר"ה אפילו אם החלון גבוה יותר מ"ט מקרקעית העליה, ואם יש לו שתי חלונות אחד למעלה מ"ט ואחד למטה מ"ט ודאי יניחנה בחלון שהיא למטה מ"ט. בנרות בהכ"נ המנהג שהמנורה במקום גבוה), **ואם הניחו למעלה מ"ט, יצא, אבל אם מניחו למעלה מכ' אמה לא יצא** (וצריך לחזור ולברך כ"כ הפר"ח. ועיין בפמ"ג מש"כ בזה (בא"א אות ז שאם הדליקה בתוך הבית למעלה מכ' אמה מרצפת הבית לא יחזור לברך, משום סב"ל. והיינו משום שחושש לסברת רבינו יואל דבתוך הבית שלטא עינא גם למעלה מכ' אמה)). **הגה: אפילו לקחה כח דלוק והניחה למטה מכ', לא יצא, דהדלקה עושה מצוה (ב"י בשם תוספות)** (אבל אם הדליקה למטה מכ' ונטלה משם והניחה במקום אחר תוך כ' יוצא דהא הוי הדלקה במקומה דשני המקומות כשרים).

**שבת כא, ב - כב, א:** תנן התם גץ (ניצוץ) היוצא מתחת הפטיש ויצא והזיק - חייב. גמל שטעון פשתן, והוא עובר ברשות הרבים, ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני, והדליק את הבירה - בעל הגמל חייב (שלא היה לו להגדיל בחבילתו שתכנס לחנות). הניח חנוני את נרו מבחוץ - חנוני חייב. רבי יהודה אומר: בנר חנוכה פטור (חנוני, שברשות פירסום מצוה הניחה שם). אמר רבינא משמיה דרבא זאת אומרת (הא דקתני בנר חנוכה פטור) נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה, דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה - לימא ליה היה לך להניח למעלה מגמל ורוכבו. ודילמא אי מיטרחא ליה טובא אתי לאימנועי ממצוה.

וכתב הר"ן (ט: ד"ה גרסי') בשם ר"ח דקיימא לן כרבינא, דלא שבקינן מאי דאפשיטא להו לרבא ורבינא ונקטינן מאי דאידיחי בגמרא בהך דילמא בעלמא, וכן פסק ה"ר יונה ולזה הסכים הרשב"א (שבת כא: ד"ה אמר רבינא). ע"כ. וכן כתב הרא"ש (סי' ה) וזה לשונו, אף על גב דדחי ליה, מצוה להניחה למטה מעשרה כדקאמר רבינא משמיה דרבא, וגם איכא פרסום הנס טפי כשהיא למטה דדבר העשוי לאור אין דרך להניחה כל כך למטה, וכן כתב בפירוש רבינו חננאל ומצוה להניחה למטה מעשרה. עכ"ל. וכן פסק סמ"ג (הל' חנוכה רנ ע"ד) וסמ"ק (סי' רפ רעז). והר"ף והרמב"ם השמיטו הא דמצוה להניחה למטה מעשרה משמע דסבירא להו דכיון דדחו בגמרא להא דרבינא לא קיימא לן כוותיה. ומכל מקום לענין מעשה נראה שצריך להניחה בתוך עשרה כיון דלהנך רבוותא מצותה בתוך עשרה ולהר"ף והרמב"ם מצותה בין בתוך עשרה בין למעלה מעשרה הילכך למיעבד כמצותה אליבא דכולי עלמא עדיף דהיינו בתוך עשרה.

ואף על פי שהמרדכי (שבת סי' רסו) כתב דעכשיו שהרגילו להניחה בפנים נראה דאין קפידא להניחה למעלה מעשרה דלא פרסום. מאחר שרבינו סתם דבריו משמע דלא שני ליה בין מניח מבפנים למניח מבחוץ וכן נהגו לעשות המדקדקים [בית יוסף].

אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום (כב, א) נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה - פסולה (דלא שלטא בה עינא למעלה מעשרים אמה, וליכא פרסומי ניסא), כסוכה וכמבוי (דתנן בהו בהדיא בעירובין ומסכת סוכה דפסילי). ואמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום: מאי דכתיב והבור רק אין בו מים. ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים? אלא מה תלמוד לומר אין בו מים - מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו.

## סעיף ז

ו) מצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל (ויהיה מסובב במצות מיהו בד"עבד אם הניח נר חנוכה מימין יצא); **ואם אין מזוזה בפתח, מניחו מימין** (דכל מידי דמצוה ימין עדיף ועוד דאיכא פרסומי ניסא טפי שהכל פונין לצד ימין); **ואם הניחו בדלת עצמו, יניחו מחציו של כניסה לצד שמאל** (ומשמע מזה דיכול

להניח בכל שטח אותו החצי ועיין בט"ז שדעתו דלמעשה ראוי להחמיר להניח הנרות בצד השמאל בקצה האחרון סמוך לכותל).

**הגה:** ומיהו בזמן הזה, שכולנו מדליקין בפנים ואין היכר לבני ר"ה כלל, אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח; ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם (כדי שיכנס בין שתי מצות), ואין לשנות (ומ"מ אם יש לו חלון הסמוך לר"ה נכון יותר שיניחנו שם כדי שיהיה היכר לבני ר"ה ויתפרסם הנס אם לא במקום דשכיחא הזיקא ע"ז) **אא"כ רבים בני הבית שעדיף יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד מלערב הנרות ביחד ואין היכר כמה נרות מדליקין; ומ"מ יזהרו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה, כי אז לא יהיה היכר כלל; ואף כי אין היכר רק לבני הבית, מ"מ היכר קצת מיהא בעי.**

**2) ובבית הכנסת מניחו בכותל דרום** (זכר למנורה שמקומה במקדש בדרום) **(או בדרום המנורה, ומסדרן ממזרח למערב) (ת"ה סי' ק"ד ב"י)** (זהו ג"כ כעין מנורה דהנרות היו מסודרין במקדש בין מזרח למערב כן יסדר ג"כ נרות חנוכה. ודע דיש מהראשונים דס"ל דאף דהמנורה היתה עומדת בדרום מ"מ נרותיה היו מסודרין מצפון לדרום וממילא לדידהו גם נרות חנוכה יש לסדר באופן הזה. ויש מקומות שנהגו כן ואין למחות בם דיש להם על מה לסמוך), **ומדליקין ומברכין (בבית הכנסת) משום פרסומי ניסא.**

**הגה:** ואין אדם יוצא בנרות של בהכ"נ, וצריך לחזור ולהדליק בביתו (ריב"ש סימן קי"א) (ואפילו הש"ץ שביד בביהכ"נ צריך לחזור ולהדליק בביתו דיש חיוב על כל אחד להדליק בביתו ומ"מ לא יחזיר לומר בביתו ברכת שהחיינו אם לא שמדליק להוציא אשתו וב"ב); **ונוהגין להדליק בבהכ"נ בין מנחה למערב; ויש נוהגין להדליק בערב שבת קודם מנחה (כל בו ואבודרהם); ואם רוצים למהר להתפלל לאחר שביד הש"ץ והדליק אחד מהן, יוכל השמש להדליק הנשואים, והש"ץ יתפלל (מהר"ל) [אין לאבל להדליק הנרות בביהכ"נ בליל ראשון של חנוכה משום שאין ראוי שיאמר שהחיינו, אבל בביתו יכול לברך שהחיינו].**

**שבת כב, א:** אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוכה לפתח (שאם ירחיקנו להלן מן הפתח - אינו ניכר שבעל הבית הניחו שם). והיכא מנח ליה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין (בכניסתו לביתו לימין), רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא - משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין (מזוזה קיימא לן דבימין, דכתיב ביתך - דרך ביאתך, וכי עקר אינש כרעיה דימנא עקר ברישא).

**בית יוסף:** ומ"ש (הטור) שמניחין נר חנוכה בבית הכנסת. נראה שתיקנו כן מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו וכמו שתיקנו קידוש בבית הכנסת משום אורחים דאכלו ושתינו בבי כנישתא (עי' לעיל סי' רסט). וכן כתב הכל בו (סי' מד ד ע"א), וכתב עוד טעם אחר, שהוא כדי

לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפניהם שיש בזה פרסום גדול להשי"ת וקידוש שמו כשמברכין אותו במקלות. וזה לשון הריב"ש בתשובה (סי' קיא) המנהג הזה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא, כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתיקונה להדליק כל אחד בפתח ביתו מבחוץ מפני שיד האומות תקיפה, ומברכין על זה כמו שמברכין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג (עי' לעיל סי' תכב קכב). ומכל מקום באותה הדלקה של בית הכנסת אין אדם יוצא בה וצריך לחזור ולהדליק כל אחד בביתו. עכ"ל.

## סעיף ח

**חצר (וה"ה בית) שיש לו שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשתייהן מפני החשד** (שיאמרו בני עירו מדלא אדליק בהא באחרת נמי לא אדליק); **ואם שני הפתחים ברוח אחד (והם בבית אחד) (כל בו) די לו באחד מהם** (אבל אם הם בשני בתים או שבית אחד חלוק מתוכו אף על פי שהם של אדם אחד צריך להדליק בשתייהן. ויש מקילין בשתייהן שייכין לאדם אחד). **הגה: ואם מדליק בשני פתחים אינו מברך רק באחד מהם ובשני מדליק בלא ברכה, מיהו בזמן הזה שכולם מדליקין בפנים ממש, ואין היכר לבני ר"ה כלל** (היינו שבזמן הטור היו מדליקין אצל פתח הבית מבפנים והיו עושין עכ"פ היכר לעוברים, ע"כ יש חשד כל שאין היכר כראוי לעוברים, משא"כ עכשיו שמדליקין ממש בפנים ולא איכפת לן כלל לעשות היכר לבני ר"ה, ע"כ לא איכפת לן בחשדא דידהו), **אפילו יש לחצר או לבית הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים אלא פעם אחת בפנים, כן נ"ל וכן המנהג פשוט.**

**שבת כג, א: אמר רב הונא: חצר שיש לה שני פתחים (שיש לבית שני פתחים פתוחים לחצר. רש"י. ועי' לעיל סעיף ה) צריכה שתי נרות (נר לכל פתח, כדמפרש טעמא משום חשדא, שהרואה יהא סבור שהבית חלוק, והרי הוא של שני בני אדם, ויאמרו האחד אינו מקיים מצות נר). אמר רבא לא אמרן אלא משתי רוחות (אחד בצפון ואחד במזרח), אבל מרוח אחת - לא צריך. מאי טעמא, אילימא משום חשדא, חשדא דמאן, אילימא חשדא דעלמא (בני עיר אחרת העוברים משם בשוק) - אפילו ברוח אחת נמי ליבעי (דסבורין הן שהבית חלוק מתוכו), אי חשדא דבני מתא (שיודעים שאין חלוק) - אפילו משתי רוחות נמי לא ליבעי. לעולם משום חשדא דבני מתא, וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק.**

[וכתב הר"ן (י. ד"ה א"ר הונא) ומסתברא דכיון שאינו מדליק אלא משום חשדא לא מברך אלא אחד פתחא. [ע"כ].

וא"ת מאי שנא מהא דאמרין בפרק קמא (ח:) ובתרא (סא.) דברכות אסור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין, ולא אמרן אלא דלית ליה פתחא אחריתא, אבל אית ליה פתחא אחריתא לית לן בה, דאמרי בפתחא אחריתא עייל, והכא נמי נימא דאף על גב דחזו דלא אדליק בחד פתחא לא אתו למחשדיה, דאמרי באידך פתחא אדליק. ו"ל דלענין תפלה שאני דכיון דאי לא מצלי הוה להו פורק עול מלכות שמים מעליו כל היכא דאיכא פתחא אחריתא לא אתו למחשדיה, מה שאין כן לענין חנוכה. וע"ל דהדלקת נר חנוכה כיון דיש בה הפסד ממון אי איכא פתחא אחריתא אתו למחשדיה כי היכי דבהאי לא אדליק בהאי נמי לא אדליק, אבל בתפלה דלית בה הפסד ממון כי איכא פתחא אחריתא לא אתו למחשדיה. ב"י].

ומנא תימרא דחיישינן לחשד - דתניא, אמר רבי שמעון: בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו (בגמר קצירו, כדכתיב לא תכלה משמע בשעת כילוי, ולא שיקצה אותה קודם לכן) מפני גזל עניים, ומפני ביטול עניים, ומפני החשד, ומשום בל תכלה (דמשמע שעת כילוי). מפני גזל עניים - שלא יראה בעל הבית שעה פנויה (שאינן עניים אצלו), ויאמר לקרובו עני הרי זו פאה (מהר וטול כאן עד שלא יבאו אחרים. אבל עכשיו שמניחה בגמר קציר השדה, העניים רואין ובאין). (ע"ב) ומפני ביטול עניים (שלא היו יודעים מתי יקצור אותם) שלא יהו עניים יושבין ומשמרין עכשיו מניח בעל הבית פאה. ומפני חשד (שהעוברין רואין בגמר קצירו שהוא מכלה את הכל, לא ידעו שנתנה כבר) שלא יהיו עוברין ושבין אומרים תבא מארה לאדם שלא הניח פאה בשדהו. ומשום בל תכלה (דמשמע שעת כילוי), אטו כולוהו לאו משום בל תכלה נינהו (הני דאמרן, לא טעמא דלא תכלה קא מפרשי, מאי שנא שעת כילוי), אמר רבא מפני הרמאין (העוברין על לא תכלה ואומרים כבר הנחנוה).

## סימן תרעב- זמן הדלקת נר חנוכה, ובו ב' סעיפים.

### סע' א-ב

**אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים** (היינו צאת הכוכבים שאז העם עוברין ושבין ורואין בביתו ואיכא פרסומי ניסא. אכן בע"ש מקדימין וכדלקמן בס' תרע"ט). **ויש מי שאומר שאם הוא טרוד** (שלא יהיה לו פנאי אח"כ) **יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה** (שעה ורביע זמניות קודם צה"כ), **ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק** (ואם לא נתן בה שמן רק כשיעור חצי שעה כנהוג בכל יום יחזור ויתן בה שמן וידליק. ומ"מ לא יחזור ויברך).

מ"ב: והנה המחבר סתם כדעת הטור וסייעתו, דס"ל דמה שאמר הגמרא דזמן הדלקת נר חנוכה הוא משתשקע החמה היינו סוף שקיעה. אבל באמת יש הרבה ראשונים דס"ל דכונת הגמרא הוא על תחלת שקיעה שניה, והוא בערך רבע שעה מקודם. ועיין בביאור הלכה שביארנו דלאותן האנשים הנוהגין



להתפלל מעריב בזמנו, דהיינו אחר צאת הכוכבים, נכון לנהוג כן לכתחלה להדליק קודם מעריב. וכ"כ במור וקציעה, וכן נהג הגר"א [אכן יטיל בה כ"כ שמן שידלוק חצי שעה אחר צאת הכוכבים]. ואם לא הדליק מקודם והגיע זמן צה"כ יקדים להתפלל מעריב, דהוא תדיר, וגם יש בה מצות ק"ש שהיא דאורייתא [שע"ת].

**שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא; הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור** (משמע דאם הדליק זמן מה אחר שקיעת החמה א"צ ליתן שמן כ"כ רק עד שתכלה רגל מן השוק. אכן כ"ז הוא לדין התלמוד שהיה ההיכר לעוברים ושבים, אבל האידנא דההיכר הוא רק לב"ב, לעולם בעי שיעור הידוע. פ"ח) (אם נותן בה שמן הרבה שידליק יותר אין בו שום מצוה, אבל בנרות של שיעור יש הידור מצוה כשהן ארוכות, ומ"מ אין לעשותם גדולות יותר מדאי), **ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן** (ומ"מ הסכימו כמה אחרונים דלכתחלה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור הדלקה, משום דיש מן הפוסקים שסוברים דאם נתן בסתם הקצה למצותה הכל), **וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן** (ויש מחמירין שבעוד שהנרות דולקין אין להשתמש לאורן, משום הרואה שלא ידע לחלק בין תוך זמן שיעורו לאחר זה הזמן). **הגה: י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ ליזהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק (ד"ע וטור בשם תוספות), ומ"מ טוב ליזהר גם בזמן הזה; ומיהו ה"מ לכתחלה, אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה** (עד עמוד השחר ובברכה, והיינו דוקא אם בני הבית נעורים אבל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה, דכמו דלדידהו לא היה מברך אלא בזמן פרסום הנס ה"נ לדידן. ואם בא לביתו קודם עה"ש ומצא בני ביתו ישנים מן הנכון שיקצם כדי שיוכל להדליק בברכה); **ואם עבר כל הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין. הגה: ובלילות אחרות ידליק כמו שאר בני אדם, אף על פי שלא הדליק בראשונה (מצא כתוב בשם מהר"ל ואגודה וד"ע).**

**שבת כא, ב:** אמר רבי זירא אמר רב מתנה, ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב: פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת. אמר רבי ירמיה: מאי טעמא דרב, קסבר כבתה אין זקוק לה (הלכך בחול שרי), ואסור להשתמש לאורה (שיהא ניכר שהוא נר מצוה, וליכא למיחש להטייה). אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה (שלא חשבו לסמוך על דבריו). כי אתא רבין,

אמרוהו רבנן קמיה דאבבי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה. אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתי מעיקרא. והא גמרה. נפקא מינה לגירסא דינקותא (מתקיים יותר משל זקנה). וכבתה אין זקוק לה, ורמינהו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה. לא, דאי לא אדליק מדליק (אבל מכאן ואילך עבר הזמן. אומר הר"י פורת דיש ליזהר ולהדליק בלילה מיד שלא יאחר יותר מדאי, ומ"מ אם יאחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחרינא. ולר"י נראה דעתה אין לחוש מתי ידליק דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקין מבפנים. תוס'), ואי נמי לשיעורה (שיהא בה שמן כשיעור הזה, ומיהו, אם כבתה - אין זקוק לה). עד שתכלה רגל מן השוק. ועד כמה, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עד דכליא ריגלא דתרמודאי (שם אומה, מלקטי עצים דקים, ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעירים בבתיהם אור, וכשצריכין לעצים - יוצאים וקונין מהו).

**רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"ה:** אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין. שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק. וכמה הוא זמן זה, כמו חצי שעה או יתר. עבר זמן זה אינו מדליק. וצריך ליתן שמן בנר כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק. הדליקה וכבתה אינו זקוק להדליקה פעם אחרת. נשארה דולקת אחר שכלתה רגל מן השוק, אם רצה לכבותה או לסלקה, עושה.

**ב"י:** ואהא דאמרינן דאי לא אדליק מדליק כתב הרא"ש (שם), אבל מכאן ואילך עבר הזמן, הילכך אף על פי שמתרץ תירוץ אחר ראוי להחמיר ולהדליק נר חנוכה בתחלת הלילה. ומשמע מדבריו דהיינו לכתחלה, אבל אם עבר ולא הדליק ידליק מספק. וכן כתבו התוספות (שם ד"ה דאי) בשם ר"י פורת. ולא היה לו לרבינו [הטור] לכתוב ודלא כהרמב"ם (פ"ד ה"ה) שכתב עבר זה הזמן אינו מדליק, מאחר שאף לדברי האומר מדליק אינו מדליק אלא מספק.

**שם:** ואהא דתניא מצותה משתשקע החמה כתב הר"ן (ט. ד"ה מצותה), לאו למימרא שלא יהא רשאי להדליק קודם, אלא עיקר מצותה קאמר, ואם רצה להקדים מקדים. אבל מדברי בעל הלכות גדולות (הל' חנוכה כה ע"ד) נראה דדוקא נקט משתשקע

החמה. עד כאן לשונו. ודברי הרמב"ם (פ"ד ה"ה) כדברי בעל הלכות גדולות, שכתב, אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין. ונראה שדקדק רבינו [הטור] לכתוב מסוף שקיעת החמה, משום דתחלת שקיעת החמה עדיין היום גדול, כמו שכתבו התוספות בפרק במה מדליקין (לה. ד"ה תרי).

**ברכות כז, ב:** אמר רבי חייא בר אבין רב צלי של שבת בערב שבת, רבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת. רב צלי של שבת בערב שבת. אומר קדושה על הכוס, או אינו אומר קדושה על הכוס. תא שמע דאמר רב נחמן אמר שמואל: מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס. והלכתא כוותיה. רבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת. אומר הבדלה על הכוס או אינו אומר הבדלה על הכוס. תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת, ואומר הבדלה על הכוס.

**בית יוסף:** וכתוב בשם מהר"ר יצחק אבוהב ז"ל שכתב בארחות חיים (שם טו) מי שהדליק מבעוד יום אפילו בחול מפני שהוא טרוד יצא, והוא שיהיה בפלג מנחה האחרון, דלא חמיר מהבדלה דאמרינן בה (ברכות כז:) צלי של מוצאי שבת בשבת. מיהו צריך ליתן בה שמן יותר משיעור הדלקה כדי שתדליק עד דכליא רגלא דתרמודאי עכ"ל.

## **סימן תרעג- שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה, ובו ד' סעיפים.**

### **סעיף א**

**כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות** (ומ"מ מצוה מן המובחר ליקח לפתילה צמר גפן או חוטי פשתן [ח"א]). הגה: ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר (מרדכי וכל בו ומהר"ל), ואם אין שמן זית מצוי מצוה בשמנים שאורן זך ונקי; ונוהגים במדינות אלו להדליק בנר של שעווה, כי אורן צלול כמו שמן (ומ"מ מצוה בשל שמן טפי מנרות של שעווה דע"י השמן נעשה הנס). ואפי' בליל שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בנר חנוכה השמנים והפתילות

**שאסור להדליק בהם נר שבת, הגה:** אם אינו נותן בנר רק כדי שיעור מצותו (תשובת הרשב"א סי' ק"ע), לפי שאסור להשתמש בנר חנוכה בין בשבת בין בחול, ואפי' לבדוק מעות או למנותן לאורה אסור (כדי שלא יהא מצות בזויות עליו. ודוקא בזה שהוא עכ"פ תשמיש עראי, אבל כל שאינו משמש כלום רשאי לישב בביתו בשעה שנר חנוכה דולקת), **אפי' תשמיש של קדושה, כגון ללמוד לאורה, אסור [ר"ן]; ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה [בעל העיטור, שבולי הלקט] (עיין בט"ז שהאריך והעלה דאף לדעה זו היינו דרך ארעי דוקא אבל לימוד דרך קבע לכו"ע אסור ועיין בא"ר ובחמד משה שחולקים עליו ודעתם דלדעה זו אף דרך קבע מותר. בה"ל); ונוהגים להדליק נר נוסף, כדי שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו שהודלק אחרון, ויניחנו מרחוק קצת משאר נרות מצוה [ר"ן].** וכתב שכשמונה נר אחר להשתמש לאורה מניחה בפני עצמה, שאם לא כן יאמרו על כולן לצרכו הדליק. וכתב שאם מניחם במקום שאינו רגיל להדליק שם נר, אין צריך נר אחר להשתמש לאורו. וכתב ע"ז הב"י: ועכשיו אף על פי שמדליקין בפתח שהוא מקום שאין רגיל להדליק שם נר, מדליקין נר אחד מובדל משאר נרות, ונראה שכך הנהיגו הראשונים מפני שאין הכל בקיאים לחלק בין מקום שרגיל להדליק שם נר למקום שאינו רגיל]. **הגה:** ובמדינות אלו אין נוהגים להוסיף, רק מניח אצלן השמש שבהן מדליק הנרות, והוא עדיף טפי (דבזה מוכח בהדיא לבני הבית שאינו ממנין הנרות), **ויש לעשותו יותר ארוך משאר נרות, שאם בא להשתמש ישתמש לאותו נר (מרדכי). אם נתערב נר חנוכה האסור בהנאה בשאר נרות, אפי' אחד באלף, לא בטיל דהוי דבר של מנין (ת"ה סי' ק"ג), אלא ידליק מן התערובות כל כך שבדאי נר של היתר דולק עם נר של איסור, ואז מותר להשתמש אצלן (ד"ע)** (ורש"ל חולק ופוסק דחד בתרי בטל. ועיין בט"ז שכתב דאפילו להרמ"א דוקא כשנתערב בתוך ימי חנוכה דחשובין הן דהן ראויין למצוה ביום המחרת אבל אם נתערב ביום השמיני וכ"ש לאחר מכן כבר בטל חשיבותו ודינו לכו"ע כיבש ביבש ובטל ברוב).

**שבת כא, א-ב:** אמר רב הונא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול. אמר רבא מאי טעמא דרב הונא - קסבר כבתה (נר חנוכה) זקוק לה (לתקנה, הלכך צריך לכתחלה לעשות יפה, דילמא פשע ולא מתקן לה), ומותר להשתמש לאורה (הלכך בשבת אסור, שמא יטה לצורך תשמיש). ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול, אבל לא בשבת, קסבר כבתה אין זקוק לה (הלכך בחול שרי), ומותר להשתמש לאורה. אמר רבי זירא אמר רב מתנה, ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת - מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת. אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב - קסבר כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה (שיהא ניכר שהוא נר מצוה, וליכא למיחש להטייה). אמרוה רבנן קמיה

דאביי משמיה דרבי ירמיה - ולא קיבלה (שלא חשבו לסמוך על דבריו), כי אתא רבין, אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן - וקיבלה. אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתיא מעיקרא (אילו הייתי זוכה ללומדה הייתי גורסה כששמעתיא ראשון). והא גמרה. נפקא מינה לגירסא דינקותא (מתקיים יותר משל זקנה). וכבתה אין זקוק לה? ורמינהו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה- לא, דאי לא אדליק מדליק. ואי נמי לשיעורה (שיהא בה שמן כשיעור הזה, ומיהו, אם כבתה - אין זקוק לה).

[בית יוסף: משמע בגמרא (שם): דהלכתא כרב דאמר פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה בין בחול בין בשבת וכן פסקו הפוסקים. והרוקח (סי' רכו ד"ה כל השמנים) כתב שמן זית מצוה מן המובחר וגם המדכאי (סי' רסח) כתב שמהר"ם היה רגיל להדליק בשמן זית].

**בית יוסף:** כתב הרשב"א (ח"א סי' קע), שאלת במה שכתב הר"ף (ט). בנר חנוכה שמותר להשתמש לאורה אחר עבור זמנה, דאם כן למה התיירו בה שמנים ופתילות שאסרו חכמים להדליק בהם בשבת, שהרי כל עצמן לא התיירו אותן אלא מפני שאסור להשתמש לאורה. קושיא זו אינה כלום, שהרי לא הצריכו להוסיף בשמן שיהא הולך ודולק כל הלילה, אלא כדי שיעורו, ובתוך זמן זה היה ראוי לחוש שמא יטה, אבל כל שאסרו תוך זמנה מותר להדליק בהם, ובשבת נותן באומד גם כפי שיעורו ולא בצמצום שאי אפשר כמו שאי אפשר גם כן שיעור איסור תשמישו שאינו נמנע מתשמישו שיעור זמן מצומצם, ומאן לימא לן שהתיירו להוסיף בשמן כשבא להדליק בשבת באותן שמנים.

## סעיף ב

**הדלקה עושה מצוה. לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה** (ואם הדליקה במקום הרוח וכבתה זקוק לה לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצוי דזה הוי כאלו לא נתן בה שמן כשיעור ומ"מ לא יברך עליה (דשמא לא הוי ברור שיכבה) [אחרונים]). ופשוט דאם הוא רואה שהאור אין נאחז בהפתילה ובודאי יכבה במהרה שאינו יוצא בהדלקה זו, וצריך מדינא לחזור ולהדליקה לאחר הכביה). **ואפילו כבתה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום, אינו זקוק**

**לה** (הטעם כיון שבע"ש מחוייב להדליק קודם שקיעה וגם כבר בירך עליה להדליק נר של חנוכה כבר הותחלה המצוה בהכשר. ועיין בט"ז שחולק ע"ז ודעתו דקודם קבלת שבת שיש עדיין היתר להדליק מחוייב לחזור ולהדליק ובלי ברכה). **וכן אם לאחר שהדליקה בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג, אינו זקוק לה. הגה: ואם רוצה להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה, אין לברך עליה (רשב"א סימן תקל"ט, ור"ן) (האחרונים כתבו דראוי להחמיר לחזור ולהדליקה בכל ענין).**

## **סעיף ג**

**נר של חרס שהדליק בו לילה אחת נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה אחרת** (שהוא מאוס וביזוי מצוה), **אלא לוקח חדשים בכל לילה; ואם אין לו אלא ישן, מסיקו בכל לילה באור; ונר של מתכת א"צ חדש. ושל זכוכית או של חרס מכוסה** (היינו מצופה באבר) **דינו כמתכת** (כתבו הספרים שטוב כל אחד שיטריח לעשות לו מנורה יפה לפי כחו וכן הנרות יעשה יפה).

**טור:** וה"ר מאיר מרוטנבורק לא היה מדליק בנר של חרס אלא בשל מתכת וכשלא היה לו אלא של חרס היה לוקח חדשים בכל לילה וכשלא היה לו חדשים היה מסיק באור דהווי כמו חדשים, דהכי איתא במסכת סופרים אין מדליקין בנר ישן אין לו רק ישן מלבנו באור יפה. וסתם נר שהוא של חרס, הלכך בשל מתכת א"צ חדש, ושל זכוכית או חרס מצופה דינו כמתכת.

## **סעיף ד**

**אין חוששין לפתילות להחליפם, עד שתכלה** [שבולי הלקט] (שאין בהם בזיון מצוה דאדרבה הם נוחין להדליק יותר כשהם מודלקין כבר).

## **סימן תרעד- שמותר להדליק מנר לנר, ובו ב' סעיפים.**

## **סעיף א**

**מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה** (ואף דמבואר לקמן בסימן תרע"ה שצריך להניחו תחלה על מקומו ואח"כ להדליק, כבר כתב הט"ז לקמן דעל זמן מועט אין להקפיד. ולדעת שארי אחרונים דסוברין דעל

זמן מועט ג"כ יש להקפיד, הכא מיירי שהיו שניהן קבועין במקומן, אכן היה להן פתילות ארוכות והפתילה מגיעה לנר שלפניה, וא"צ להסירו ממקומו) (ואם כבה אחד מהנרות אין להדליקו מן האחרים אפילו בלא אמצעי, ואפילו כבה בתוך שיעור הזמן, דאין בהדלקה זו מצוה מעיקר הדין, דק"ל כבתה אין זקוק לה), **ודוקא להדליק מזה לזה בלא אמצעי, אבל להדליק מזה לזה על ידי נר של חול, אסור; ויש מתירים גם בזה, אא"כ הוא בענין שיש לחוש שיכבה הנר של חול קודם שידליק נר אחר של חנוכה.** הגה: ונהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כ"כ ולכן אין להדליק זה מזה (הג"מ ומרדכי) (ודוקא בנרות חנוכה ומטעם שמבאר לקמיה אבל בנרות אחרים של מצוה כגון של שבת ושל בית הכנסת וכדומה מדליקין מנר לנר [ד"מ] וכן הסכים בספר חמד משה דכן הוא עמא דבר); **וכל זה אינו רק בעוד שדולקים למצותן, אבל אחר שעבר זמן המצוה מותרים בהנאה, כל שכן שמותר להדליק מהן (נ"י הל' קטנות)** (ולפי מה שכתבנו לעיל בסימן תרע"ב דיש פוסקים שסוברין דכל זמן שדולקין אסור להשתמש לאורן, ה"ה דאין להדליק מהן. ומ"מ נראה דאין להחמיר בזה רק לענין להדליק ממנו נרות של חול, אבל נר של מצוה דמדינא מותר אפילו בתוך השיעור, עכ"פ אין לנו להחמיר אחר שעבר השיעור).

**שבת כב, א-כג, א:** איתמר רב אמר אין מדליקין מנר לנר, ושמואל אמר מדליקין. רב אמר אין מתירין ציצית מבגד לבגד, ושמואל אמר מתירין מבגד לבגד. רב אמר אין הלכה כרבי שמעון בגרירה (דאמר: דבר שאין מתכוין – מותר, ואף על גב דקעביד חריץ, והוי תולדה דחורש או בונה), ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בגרירה. אמר אבבי כל מילי דמר (רבה בר נחמני) עביד כרב, לבר מהני תלת דעביד כשמואל: מדליקין מנר לנר, ומתירין מבגד לבגד, והלכה כרבי שמעון בגרירה. דתניא רבי שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וספסל, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ.

ייתב ההוא מרבנן קמיה דרב אדא בר אהבה, ויתב וקאמר טעמא דרב (מנר לנר) משום ביזוי מצוה (שמדליק קיסם שאינה מן המצוה מנר של מצוה, וממנו מדליק השאר). אמר להו לא תציתו ליה, טעמיה דרב משום דקא מכחיש מצוה (דמיחזי כמאן דשקיל נהורא, ושואב קצת מלחלוחית שמנו). מאי בינייהו, איכא בינייהו דקא מדליק משרגא לשרגא (מביא נר אצל נר, ושתייהן של מצוה, ולא בקיסם). מאן דאמר משום ביזוי מצוה, משרגא לשרגא מדליק, מאן דאמר משום אכחושי מצוה משרגא לשרגא נמי אסור.

מתב רב אויא וכו'. מתיב רב ששת מחוץ לפרוכת העדת יערך, וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו; אלא עדות

היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות? אמר רב: זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. והא הכא, כיון דקביעי נרות לא סגיאל דלא משקיל ואדלוקי, קשיא בין למאן דאמר משום בזוי מצוה, ובין למאן דאמר משום אכחושי מצוה. תרגמא רב פפא בפתילות ארוכות. סוף סוף, למאן דאמר משום אכחושי מצוה קשיא - קשיא.

מאי הוי עלה, אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזינא אי הדלקה עושה מצוה - מדליקין מנר לנר, ואי הנחה עושה מצוה - אין מדליקין מנר לנר. דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה וכו'. תא שמע, דאמר רבי יהושע בן לוי עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו, למוצאי שבת מכבה ומדליקה. אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - שפיר. אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה, האי מכבה ומדליקה, מכבה ומגביהה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה. ועוד, מדקא מברכינן אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה שמע מינה הדלקה עושה מצוה, שמע מינה.

**רא"ש שם פ"ב סי' ז:** קבעי הש"ס [דף כב ע"ב] מאי הוי עלה. ותימה מאי קמבעיא ליה, דלכאורה משמע דהלכה כשמואל מדעבד רבה כוותיה. וכי תימא אליבא דשמואל מיבעיא אי אית ליה טעמא דבזוי מצוה ולא פליגי אלא באכחושי, הא איתותב לישנא דאכחושי, ואם כן בבזוי מצוה פליגי.

ויל' דמספקא ליה אי תיובתא גמורה היא או לא, ופשיט רב הונא בריה דרב יהושע דלאו תיובתא גמורה היא, ולחומרא אמר דפליגי באכחושי, ושמואל אית ליה טעמא דבזוי מצוה, הלכך אי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר, והוה ליה כמו קינסא. א"נ מיבעיא אי סמכינן ארבה דעביד כשמואל או דילמא הלכתא כרב באיסורי, ופשיט רב הונא בריה דרב יהושע דהלכתא כרב, ובבזוי מצוה פליגי, דלישנא דאכחושי איתותב. הלכך אי הדלקה עושה מצוה מדליקין מנר לנר, אבל אי הנחה עושה מצוה הוה ליה כמו קינסא ואין מדליקין.

להני תרי שינויי מדליקין משרגא לשרגא, אבל לא ע"י קינסא. וכן דעת הר"ף, לכך לא הביא אלא לשון מחלוקתן מדליקין מנר לנר, דמשמע בנר עצמו אבל לא ע"י קינסא.



אבל בעל התרומה מתיר אפילו ע"י קינסא לפי דעתו, משום דמ"ד משום אכחושי מצוה עמד בקושיא, ופליגי בבזוי מצוה. והלכתא כשמואל כיון דרבה עביד כוותיה. ולית הלכתא כוותיה דרב הונא בריה דרב יהושע דבתראה הוא. ר"ן בשם הרמב"ן והרמב"ם (פ"ד ה"ט) - כרא"ש. ובשם הראב"ד (בהשגות שם) - כבעה"ת.

## סעיף ב

**יש מי שאומר שגר של בהכ"נ ושל שבת ושל חנוכה כולם של מצוה הם ומותר להדליק זה מזה** [טור, בעה"ת] (עיין בביאור הגר"א שכתב דלדיעה ראשונה לעיל בסימן תרע"ג ס"א דאפילו תשמיש קדושה אסור להשתמש לנר חנוכה, וכתבו הטעם שאינו דומה להא דק"ל דמדליקין מנר לנר, דהתם כולהו נרות חדא מצוה היא משא"כ ללמוד הוא מצוה אחרת ונראות כמבטלות זו את זו, גם בענייננו אסור. ועיין בספר חמד משה דדעתו ג"כ דאין להדליק שאר נרות מנר חנוכה). **הגה:** וה"ה נר של תלמוד תורה או נר לחולה הצריך נר (נ"י ה"ק). ובענין נר של בהכ"נ, עיין לעיל סי' קנ"ד סעיף י"ד [אין מדליקין נר של הדיוט מנר בית הכנסת, ויש מי שאומר דה"מ בעוד שדולקין למצותן, אבל כשצריך לכבותן, מותר. הגה: מיהו לא נהגו ליזהר בכך, ומדליקין בהן נר שהוא לצורך גדול, ואפשר ג"כ שדעת בית דין מתנה בכך, וכן בכל הדברים שנהגו להקל בדברים כאלו והוא מהאי טעמא (פסקי מהרא"י סימן רכ"ה)].

## סימן תרעה- שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה, ובו ג' סעיפים.

## סעיף א

**הדלקה עושה מצוה, ולא הנחה, שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה, מדליקה שם וא"צ להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה** (ר"ל שאם היינו סוברים שהנחה עושה מצוה, היה צריך לכבותה ולהגביה ולהניחה לשם מצוה ולהדליקה, אבל כיון שהדלקה עושה מצוה מדליקה כמות שהיא מונחת. גמרא). **לפיכך עשית שהיתה דולקת כל היום, שהדליקה מערב שבת למצות חנוכה, למוצאי שבת מכבה ומדליקה לשם מצוה** (ואינו מועיל מה שהדליקה אתמול לשם מצוה דכל יומא ויומא מילתא באנפי נפשה היא); **ומ"מ צריך שידליקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ, לא יצא, שהרואה אומר לצורכו**

**הוא מדליקה** (וכתבו הפוסקים שאפילו היה ההדלקה והנחה במקום אחד בפנים או בחוץ ג"כ יש לזהר שלא לטלטל הנ"ח ממקומן עד שיושלם השיעור של הדלקה דהיינו חצי שעה. ויש מאחרונים שמקילין בזה. וכתב הפמ"ג דלכתחלה בודאי יש לזהר בזה); **וכן אם מדליקה ואוחזה בידו, במקומה, לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא אוחזה** (דעת הט"ז דדוקא שאוחזה כל זמן מצותו אבל אם אוחזה בידו קצת זמן ואח"כ מניחה כשהיא דולקת יצא. אבל כמה אחרונים מפקפקין בזה, ודעתם דאין לדלוק עד שיהיו מונחין תחלה במקומן).

**שבת כב, ב- כג, א: דאיבעיא להו: הדלקה עושה מצוה** (המצוה של חנוכה תלויה בהדלקה) או הנחה עושה מצוה (עיקר מצותה תליא בהנחה). תא שמע דאמר רבא היה תפוש נר חנוכה (בידו משהדליקה עד שכבתה) ועומד - לא עשה ולא כלום. שמע מינה הנחה עושה מצוה. התם הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה. תא שמע דאמר רבא הדליקה בפנים (בבית) והוציאה (כדאמר לעיל דצריך להניחה על פתח ביתו מבחוץ) - לא עשה כלום. אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - הדלקה במקומו בעינן, משום הכי לא עשה כלום (דכיון דזו היא מצותה - צריך שתיעשה במקום חיובא). אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום. התם נמי הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה. תא שמע, דאמר רבי יהושע בן לוי עששית (כלי גדול של זכוכית, בלעז לנטרנ"א) שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו (שהדליקה למצות חנוכה בערב שבת), למוצאי שבת מכבה ומדליקה (למצות הלילה). אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - שפיר. אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה, האי מכבה ומדליקה? מכבה ומגביהה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה! ועוד, מדקא מברכינן אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה שמע מינה: הדלקה עושה מצוה, שמע מינה.

**בית יוסף:** מצאתי כתוב בשם מוהר"י אבוהב ז"ל, כתב בנמוקי יוסף כי פעם אחת ראה בבית הכנסת שהדליקו הנרות בכלי שהיו מדליקין כל השנה להאיר, שבאותו כלי היו נרות מתוקנות לנר חנוכה, ואחר שהדליק המדליק נר חנוכה היה מוליך החבל בידו להגביה הכלי להעמידה במקומו המיוחד לו כל השנה. ומיחה ביד המדליק שלא יעשה כן, שאף על פי ששמעו העומדים בבית הכנסת הברכה של חנוכה בשעת ההדלקה, מכל מקום הרואה שלא היה שם באותה שעה יאמר לצרכו הוא שהדליקו, ולכך צוה שלא יגביהנו אלא שיניחנו למטה בפחות מעשרה. ואמר שעדיין יש לפקפק על זה לפי שעדיין משתמשים לאורה, וכיון שהרגילו כל השנה להדליקו להשתמש לאורה, אף על פי שאינה במקומה, כיון

שאינן נר במקום נר חנוכה אי אפשר שלא ישתמש נר חנוכה לעומדים שם במקום הנר שהיו רגילין, לכך לצורך החנוכה ראוי לחדש כלי אחר. ע"כ. ונראה לי שמאחר שהדלקת נר בבית הכנסת אינו אלא משום מנהג שנהגו (עיין לעיל סי' תרעא), ואין חוששין שיהיה לפני הפתח אלא לפני ההיכל, אין לדקדק בזה כל כך משום הנכנסים והיוצאים, ועוד שאפילו בבית אין אנו מדליקין עכשיו אלא מפני בני הבית, ואם כן לפי זה אין לחוש לעוברים ושבים כל כך, וכל שכן בבית הכנסת שהרי כל הבאים לשם יודעים שאלו הנרות הם של חנוכה. ועוד היה נראה לומר שמאחר שכבר הדליקו במקום שאינו ראוי דה"ל ככבתה שאין זקוק לה. עכ"ל.

## סעיף ב

**יש מי שאומר [הרא"ש] דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בנר, כדי שיעור, קודם הדלקה, אבל אם בירך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור, לא יצא ידי חובתו (וצריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליק בלא ברכה).**

## סעיף ג

**אשה מדלקת נר חנוכה, שאף היא חייבת בה (שהנס היה גם להן שהגזירה היתה על כל בתולה הנישאת שתבעל להגמון תחלה וגם התשועה נעשה ע"י אשה שבת יוחנן כ"ג חתכה ראשו של ראש הצוררים); אבל אם הדליקה חרש שוטה וקטן, לא עשה כלום, ואף על פי שהניחה גדול; ויש מי שאומר בקטן שהגיע לחינוך, מותר (לפי מה שסתם המחבר בסימן תרפ"ט ס"ב משמע דלמעשה אין לסמוך שיהיה הקטן יכול להוציא בהדלקתו לגדולים). הגה: ולדין דכל אחד מבני הבית מדליק בפ"ע, קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק ג"כ (ועיין בתשובת עולת שמואל סימן ק"ה דלדין שמדליקין כ"א בפ"ע מ"מ אשה אינה צריכה להדליק דהויין רק טפילות לאנשים. ואם רוצים להדליק מברכות, דהוי כשאר מ"ע שהזמן גרמא דיכולות לברך. וכשאינן האיש בבית תדליק האשה דהוי בת חיובא ובברכה, ולא ידליק קטן).**

**מ"ב: כתב רש"ל בתשובה סימן ע"ז סומא אם הוא בבית שאחרים דולקין ויכול להשתתף בפרטי עמהם ויברכו עליו זה עדיף, וכן אם יש לו אשה אשתו מדלקת עליו. ואם הוא בבית מיוחד ואין לו אשה ידליק בעצמו ע"י סיוע של אחר. ועיין בשע"ת דלא יברך, וכ"ש שאינו יכול להוציא אחרים.**

**שבת שם: והשתא דאמרין הדלקה עושה מצוה, הדליקה חרש שוטה וקטן - לא עשה ולא כלום. אשה ודאי מדליקה, דאמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה,**

שאף הן היו באותו הנס (שגזרו יוונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר תחלה, ועל יד אשה נעשה הנס).

**ר"ן שם י, א בדפי הרי"ף:** הלכך הדליקה חרש שוטה וקטן אף על פי שהניחה גדול לא עשה ולא כלום. מיהו כתב בעל העיטור ז"ל דאם הגיע לחינוך מותר, והכל תלוי במנהג, כדאמר בירושלמי דמגילה מכאן ואילך התקינו שיהו קטנים קורין לרבים (לפנינו בירושלמי ליתא. ועיין ירושלמי שם פ"ב ה"ה):

## **סימן תרעו- סדר הברכות וההדלקה, ובו ה' סעיפים.**

### **סעיף א**

**המדליק בליל ראשון מברך שלש ברכות: להדליק נר חנוכה** (בגמרא וכל הפוסקים איתא נר של חנוכה וכ"כ המהרש"ל אך שכתב שיאמר שלחנוכה במילה אחת ולא של חנוכה שתי מילות. והעולם אין נוהגין להקפיד בזה [פמ"ג]), **ושעשה נסים, ושהחיינו; ואם לא בירך זמן בליל ראשון, מברך בליל שני או כשיזכור** (ר"ל כשיזכור בשאר הלילות בשעת ההדלקה [לבוש] ואם נזכר אחר ההדלקה אינו מברך בלילה זו עוד).

**שבת כג, א:** אמר רב חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך. ורב ירמיה אמר: הרואה נר של חנוכה צריך לברך (העובר בשוק ורואה באחד החצרות דולק, ומצאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה, שאמר משם רבינו יעקב דלא הוזקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין, או ליושב בספינה. רש"י. מסתברא בשלא הדליק ולא הדליקו עליו בתוך ביתו ואינו עתיד להדליק הלילה, הא לאו הכי אין צריך לברך דלא מצינו יוצא מן המצוה וחוזר ומברך על הראיה, ויש מרבוותא ז"ל דפירשו דאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו צריך לברך על הראיה, ואין להם על מה שיסמוכו. רשב"א). אמר רב יהודה יום ראשון - הרואה מברך שתיים (שעשה נסים ושהחיינו, שאין עליו לברך להדליק - דהא לא אדליק איהו), ומדליק מברך שלש. מכאן ואילך - מדליק מברך שתיים, ורואה מברך אחת. מאי ממעט (המדליק בשאר ימים, איזו מן השלש ממעט), ממעט זמן. ונימעות נס. - נס כל יומי איתיה (שהרי כל שמנה הדליקו מן הפך, אבל זמן משהגיענו להתחלת זמן הגיענו). מאי מברך? מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר

של חנוכה והיכן צונו (הא לאו דאורייתא היא, אלא מדבריהם)? רב אויא אמר: מלא תסור (לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך וגו'). רב נחמיה אמר: שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך (פי' ולא ניחא ליה לאנסובה על לאו דלא תסור כדאמרינן במסכת ברכות (י"ט ב') כולהו אלאו דלא תסור אסמיכנהו רבנן, משום דשאני מצוה זו שאין לה שום עיקר מן התורה. ריטב"א).

בית יוסף: כתוב בשבלי הלקט (סי' קפה), במטבע ברכות שטבע ה"ר יוסף מצאתי, ברכת חנוכה שטיבעה להדליק טעות סופר הוא. חדא, דסגי ליה על ידי שליח. ועוד, אם כן מפני מה לא השיב רב פפי (פסחים ז, ב) כשאמר לו רב פפא לא סגי דלאו איהו מהיל, נהי דלא סגי דלאו איהו מהיל, דהא נר חנוכה סגי על ידי שליח, ומברכין להדליק. ומפורש בפרק לולב הגזול ירושלמי (ה"ד) כיצד מברכין על נר חנוכה אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות הדלקת [נר] חנוכה. עכ"ל. אבל נוסחת הפוסקים הוא להדליק, וכן נהגו. ומאי דסגי ליה על ידי שליח, י"ל דכיון דצריך לאשתתופי בפריטי ה"ל כאילו אינה יכולה להתקיים על ידי אחר. וכן כתב הר"ן בפרק קמא דפסחים (ד, ב ד"ה ומיהו איכא).

## סעיף ב

**מליל ראשון ואילך מברך שתים: להדליק, ושעשה נסים. הגה: ויברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק (מהרי"ל)** (הדליק נר חנוכה ושכח לברך על הדלקתה ורק קודם שהדליק כולן נזכר דעדיין לא בירך יש לו לברך כל הברכות [תשובת רע"א מהד"ת סי"ג]. עוד כתב שאם נזכר לאחר שהדליק כולם אין לו לברך ברכת להדליק רק ברכת שעשה נסים וכן ברכת שהחיינו יש לו לברך).

## סעיף ג

**מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנוכה מברך שעשה נסים, ובלייל ראשון מברך גם שהחיינו, ואם אח"כ בלייל ב' או ג' בא להדליק אינו חוזר ומברך שהחיינו.**

[ויש פוסקים דסברי דאפילו יודע שמדליקין עליו בביתו, אן אינו מדליק וגם לא משתתף בפריטי, צריך לברך על הראיה להודות על הנס וגם לברך אז שהחיינו (מרדכי, ועיין בביאור הגר"א שכתב דכן מוכח גם כן מרש"י, וכן כתב במאירי. ועיין באליה רבה שהביא עוד כמה ראשונים דסברי הכי, ושלא כדעת הט"ז שכתב דדעת מרדכי הוא יחידאה, ועל כן פסקו הב"ח ופרי חדש ואליה רבה כן להלכה). ומ"מ אינו כדאי לעשות כן למעשה דספק ברכות להקל (ט"ז) ומגן אברהם וברכי יוסף, כי הסמ"ג והרשב"א עומדים בשיטת הר"ן להקל וכפסק השולחן ערוך)].

מי שלא הדליק וכו' כן כתב הר"ן (י. ד"ה אמר רב חייא) וזה לשונו מסתברא שלא הוזקקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק ולא הדליקו עליו בתוך ביתו ואינו עתיד להדליק בלילה [הא לאו הכי לא] שלא מצינו יוצא במצוה שיתחייב לחזור ולברך על הראייה וכן כתב המרדכי (סי' רסז) וכן כתב הרא"ש (סי' ח) הרואה נר חנוכה צריך לברך פירוש המהלך בספינה ורואה נרות שהדליקו בעיר והוא אינו מדליק.

ואם אח"כ וכו' בית יוסף: מצאתי כתוב בתשובה אשכנזית הרואה שבירך זמן בליל ראשון ולא הדליק ובליל שני או שלישי בא להדליק אינו חוזר ומברך זמן דקיימא לן (עירובין מ, ב) זמן אומרו אפילו בשוק ואינו צריך לחזור ולאמרו על הכוס.

#### סעיף ד

אחר שהדליק, אומר: הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הניסים ועל הנפלאות וכו' [מסכת סופרים פ"כ ה"ו. רא"ש שבת פ"ב סי' ח, וכתב שרבינו מאיר היה אומר אותן].

#### סעיף ה

יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל ב' כשיוסיף נר אחד סמוך לו יתחיל ויברך על הנוסף, שהוא יותר שמאלי, כדי להפנות לימין; וכן בליל ג' כשיוסיף עוד אחר סמוך לשני נרות הראשונות, יתחיל בנוסף ובו יתחיל הברכה, ואח"כ יפנה לצד ימין, וכן בכל לילה; נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים ניתוסף הנס.

מרדכי בשם רבינו מאיר- יש להתחיל לצד שמאל כדי לפנות לימין משום כל פינות שאתה פונה וכו' (יומא טו:). מהר"ק- אם כן ראוי הוא להתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני ויברך, ובליל שני כשיוסיף נר אחר אצלו יתחיל ויברך על הנוסף

שהוא יותר שמאלי כדי להפנות לימין כדברי רבינו מאיר, וכן בליל שלישי כשיוסיף עוד אחר סמוך לשתי נרות הראשונות יתחיל בו בנוסף ובו יתחיל הברכה ואחר כך יפנה לצד ימין, וכן בכל לילה ולילה. נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים ניתוסף הנס.

**אבודרהם בשם ה"ר רבינו יונה**- מתחיל בנר שממנו התחיל בכל הלילות, ומברך עליו להדליק, ואת ברכת שעשה ניסים מברך על הנר הנוסף (כלומר אחרי שהדליק את הנר הראשון, כשמגיע לנר החדש שנתוסף באותו יום יברך עליו שעשה ניסים). **בית יוסף**: קצת דוחק לומר דברכת שעשה ניסים יברך ליל ראשון קודם הדלקה ובשאר לילות אחר הדלקה.

**תרומת הדשן**- מנהג בני ריינוס כמרדכי. ומנהג אוסטריין שמתחילים תמיד מהנר הימני ביותר, ומדליקין מימין לשמאל [דאפשר דחשיב להו כה"ג פונה דרך ימין. ואף אם אינו פונה דרך ימין כה"ג, נראה ליישב המנהג, משום דהאידינא אין להם מזוזות בבתי החורף שבהם מדליקין, אם כן צריכין להדליקן בימין הכניסה בצד הטפח הסמוך לפתח, כדאינא במרדכי, ואם כן אותו נר שהוא כנגד ימינו (כשעומד בתוך הבית עם הפנים כלפי חוץ) הוא הסמוך לפתח (להלל הפתח) לעולם ובו צריך להתחיל].

**בית יוסף**: ונראה שמנהג בני רינוס הוא הנכון, וכפי מה שכתבתי בשם מהר"י קולון. ואין לחלק בין היכא שהנרות בימין הכניסה להיכא שהם בשמאל הכניסה. וכן אנו נוהגים.

**מ"ב**: ויש אומרים דאם מונח בימין הפתח, אזי צריך להתחיל תמיד בנר הימני שהוא סמוך לפתח, והולך מימין לשמאל. ואם מניח הנרות בשמאל הפתח, צריך להדליק ג"כ תמיד תחילה הנר הסמוך לפתח, והולך ומדליק משמאל לימין. (רש"ל). וכן הוא גם כן דעת הגר"א, שהוא חולק על מה שכתב בשולחן ערוך שיברך על הנוסף, משום דהלא זה אינו אלא למהדר ביותר, ויניח עיקר המצוה ויברך על הרשות?! וגם משום פינות לימין יבטל עיקר המצוה טפח הסמוך לפתח?! אלא העיקר שיתחיל בנר הסמוך לפתח, בין מדליק בימין הפתח או בשמאל, ויברך כל הלילות עליו, ובזה מדליק ומברך תמיד על סמוך לפתח ועל עיקר המצוה, עד כאן לשונו). ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

## סימן תרעז- דין אכסנאי בחנוכה, ובו ד' סעיפים.

### סעיף א

**אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו** (וה"ה הבחורים שלומדים שלא בביתם, אא"כ הוא סמוך על שולחן בעה"ב בקביעות), **צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה** (דעי"ז מקנה לו חלק בשמן. [ויש מאחרונים שכתבו דצריך הבעה"ב להוסיף מעט שמן בשבילו חוץ השיעור שצריך ליתן לצורך חצי שעה בשביל עצמו]. וה"ה אם בעה"ב מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי, דהוי כמשתתף בפרוטה. וצריך האכסנאי לשמוע הברכות מבעה"ב [אחרונים]. ומ"מ אם יש לאכסנאי נר נכון יותר להדליק בעצמו, לצאת דעת מהר"ו שכתב דכהיום שהמנהג בעלמא להיות מן המהדרין נר לכל אחד (דהיינו למנהג האשכנזים), אתו לחשדו שלא הדליק נר חנוכה); **ואם יש לו פתח פתוח לעצמו, צריך להדליק בפתחו, אף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית** (וכיון דבזה ההדלקה אינו אלא משום חשדא י"א דלא יברך אם יודע שמדליקין עליו בביתו, אבל אם אין מדליקין עליו בביתו צריך לברך, דכיון שהוא מדליק בעצמו בודאי אינו משתתף עמהם בפריטי, וחל עליו מדינא חובת הדלקה), **והוא הדין לבן האוכל אצל אביו** (ואפילו אוכל אצלו בקביעות כיון דהטעם משום חשד). **הגה: וי"א דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש, ידליק במקום שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשב"א סי' (תקמ"ב) [תקמ"א])** (ועיין באחרונים שכתבו דגם הדעה ראשונה מודה בזה"ז, דכיון שמדליקין בפנים ליכא חשדא מעוברים ושבים אלא מבני הבית, והם יודעים שמדליק במקום שאוכל או משתתף עם בעה"ב שם).

**שבת כג, ב: אמר רב ששת אכסנאי (אורח) חייב בנר חנוכה.** אמר רבי זירא מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא. בתר דנסיבי איתתא (ופעמים שהייתי אכסנאי ללמוד תורה) אמינא השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי (בשבילי) בגו ביתאי (בביתי).

**ד"מ אות ב: כתב במנהגים שלנו (ר"א טירנא חנוכה עמ' קמג) דאף בזמן הזה אכסנאי יכול להשתתף בפרוטה עם בעל הבית דלא כמהר"י ווייל (דינין והלכות סי' לא) שכתב דבזמן הזה אין משתתפין הואיל ונהגו שמדליק כל אחד לעצמו אם אינו מדליק איכא חשדא.**



## סעיף ב

### קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק [אורחות חיים].

לפי מה שפסק המחבר בסי' תרע"א ס"ב דאפילו המהדרין מן המהדרין אין מדליק אלא בעל הבית, ע"כ מיירי כאן שהקטן הזה יש לו בית בפני עצמו, וע"כ צריך להדליק ולברך. אבל לדידן דנהגין שכל אחד צריך להדר ולהדליק בפני עצמו, א"כ גם הקטן הזה צריך בכל גווני להדליק בפנ"ע. והכי פסק הרמ"א לעיל בסוף סימן תרע"ה. אבל דעת הש"ג והמאירי דאפילו לדידן א"צ לחנך הקטן להדליק בפ"ע אם לא שיש לו בית בפ"ע (מ"ב).

## סעיף ג

**יש אומרים שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות** (זה סותר לסימן תרע"ו ס"ג דסובר שם דכשמדליקין בביתו א"צ לברך על הראיה, ודין דכאן הוא מן המרדכי, ושם סתם המחבר כשארי פוסקים שחולקין עליו). **הגה: כי חייב לראות הנרות (מרדכי), וכן נוהגין; ואפי' אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות, אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק ומברך עליהם, וכן נוהגין (ת"ה ומהר"ל בתשובת מהר"ל סי' קמ"ה) (ר"ל אף דמדינא פטור להדליק אם מדליקין עליו בביתו מ"מ אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בעצמו רשאי ובלבד שיכוין במחשבתו קודם שעת ההדלקה שאינו רוצה לצאת בשל אשתו וממילא לית כאן משום ברכה לבטלה דכיון שאינו רוצה לצאת בהדלקתה חל חיוב הדלקה עליה. וכן סתמו הרבה אחרונים. ויש מן הפוסקים שסוברין אחרי דחז"ל פטרוהו ע"י הדלקת אשתו לא כל כמיניה לומר איני רוצה לצאת בשל אשתי, וידליק בלא ברכה. והנה, אף דודאי אין למחות ביד הנוהגין לברך אחרי דהרבה אחרונים הסכימו לברך, מ"מ טוב יותר להדר לשמוע הברכות מפי אחר ויענה אמן, ויכוין לצאת בהן, וידליק נרותיו. או יראה לשער להדליק נרותיו ולברך עליהן זמן מה קודם שמדלקת אשתו בביתו, דהיינו שהיא מדלקת אחר מערב כמנהג העולם, והוא ידליק קודם מערב).**

**בית יוסף:** והא דאמרינן דאם מדליקין עליו בביתו אינו צריך כתב המרדכי (סי' רסז) ומכל מקום צריך לראות כדאמרינן בסמוך הרואה יומא קמא מברך שתים מכאן ואילך אחת וכן אומר ר"י שנהגו בני אדם שהיו הולכין [בגיי"ר ש] ליריד ולא היה דר יהודי באותה עיר ומדליקין בבית הגוי ע"כ.

**עוד שם:** מצאתי כתוב בשם מהר"י אבוהב ז"ל בלשון הזה, כתוב בארחות חיים (שם אות יג) שמי שהלך לכפר שאין בו ישראל ולן שם בליל חנוכה אף על פי שאין לו בית

מיוחד שמענו שה"ר משולם היה נוהג להדליק ולברך זכר לנס. ע"כ. עוד לשם (אות יח), מי שבא בספינה או שהוא בבית גוים מדליק בברכות ומניחה על שולחנו, ולא דמי לאכסנאי דאמרין דאי מדליקין עליה בגו ביתיה לא בעי לאשתתופי, דשאני התם שיש פרסום הנס בהדלקת אושפיזו. עכ"ל. וכן כתב המרדכי (סי' רסז).

**וכתב עוד:** כתוב בתרומת הדשן (סי' קא) דאכסנאי שהוא נשוי אם רצה להדליק ולברך משום הידור שפיר דמי. ולי נראה דאין לסמוך על זה לברך ברכה שאינה צריכה.

**וכתב ע"ז הד"מ (אות ב):** והמנהג כדברי מהרא"י וטעמו ונימוקו עמו, וכ"ה בתשובת מהר"ל סימן קמ"ה, ובמהר"ל הלכות חנוכה (אות ח).

## סעיף ד

**הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו** (ובלילות הקודמין, אם נותר יכול להשתמש בהן למצות הדלקה בלילות שאחריהן. אבל ביום השמיני להניחו לשנה הבאה לנ"ח אסור, דחיישינן לתקלה. ואפילו להניחו בכלי מאוס דודאי לא יבוא לאכלו ג"כ אסור, דחיישינן שמא יבוא להדליק ולהנות הימנו); **ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר** [מהר"ם מרוטנברג] **שאין להוסיף עליו כדי לבטלו** (ועיין ביו"ד סימן צ"ט ס"ו דיש מתירין בכל איסור דרבנן להוסיף עליו אם נתערב, ולכן כתב כאן יש מי שאומר).

## בית יוסף:

**ווא"ת והרי כתב רבינו בסימן תרע"ב צריך ליתן בה שמן כזה השיעור ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן שעבר עיקר מצותה וגם הרי"ף (ט.) והרא"ש (סי' ג) כתבו כן בפרק הנזכר ודברים אלו סותרים זה את זה.**

ומצאתי כתוב בשם מהר"י אבוהב ז"ל שיש לחלק ביניהם, שכשנתן השמן בנר ולא הקצהו אלא לשיעור זמן הדלקה יכול אחר כך להסתפק ממנו אם ירצה, אבל כשנתן השמן בנר בסתם אז הוקצה למצות נר חנוכה וצריך לעשות לו זה התיקון.

ולי נראה לחלק ביניהם בענין אחר, שמה שכתב בסימן תרע"ב מיירי שנתן בה שמן יותר מכשיעור, ואחר שדלק כשיעור מותר ליהנות ממנו, דלא הוקצה למצוה אלא כדי שיעור הצריך בלבד, ומה שכתב בסימן זה מיירי בשנותר מהשמן הצריך לשיעור הדלקה, ולפיכך צריך לעשות לו מדורה, דכיון דמשיעור הדלקה הוא, הוקצה למצותו ואסור ליהנות ממנו. וכן כתוב בהגהות מיימוניות (פ"ד אות ד).

2) ואיכא למידק למה צריך לעשות מדורה למותר השמן והפתילות, מאי שנא מעצי סוכה ונוייה דשרי אחר החג. כבר תירץ הר"ן (שבת ט, א) דהתם לא מקצה להו אלא לימי החג לפי שעשויין להשאר אחר החג, ולא מקצה להו למצותן לגמרי. אבל שמן ופתילה שעשויין להתבער לגמרי, כי יהיב להו בנר לגמרי מקצה אותן למצוה, דאין אדם מצפה אימתי תכבה נרו.

ולא דמי לנר של שבת שעשויה להיות כולה למצוה ואפילו הכי נהנין אחר השבת מן השמן ומן הפתילה משום דהתם אף בעודו דולק לעצמו למצותו נהנין ממנו מה שאין כן בנר חנוכה.

## סימן תרעה- נר של שבת קודם לנר של חנוכה, ובו סעיף אחד.

### סעיף א

**מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת (נר אחד) מפני שלום ביתו** (י"א דבזה"ז) שמדליקין בפנים יקנה לנר חנוכה שהרי לא ישב בחושך, ואף על פי שאסור להשתמש לאורה הוי כשעת הסכנה דאיתא לעיל בסימן תרע"א ס"ה דמניחה על שולחנו. אבל רוב האחרונים הסכימו דאין לחלק בזה בין זמן הגמרא לזמנינו (וע"ל סי' רס"ג סעיף ג') (דמבואר שם דאם אין ידו משגת לנר שבת וקידוש היום ג"כ נר שבת קודם); **ואם יש לו לשל שבת ואין לו לנר חנוכה וליין לקידוש היום, יקנה לנר חנוכה** (היינו נר אחד והמותר ליין קידוש), **משום פרסומי ניסא. הגה:** וה"ה נר חנוכה קודם ליין הבהלה, וע"ל סי' רצ"ו סעיף ה (שם פסק השו"ע- אם אין ידו משגת לקנות שמן לנר חנוכה ויין להבהלה, נר חנוכה קודם. וכתב שם הטור הטעם: נר חנוכה ויין להבהלה נר חנוכה קודם דאפשר לאבדולי בתפלה. וכתב שם הבית יוסף: ואף ע"ג דבסמוך (ד"ה וכתב רב עמרם) נתבאר דיין להבהלה עדיף מלקידוש היום משום דאפשר בפת, מכל מקום פרסומי ניסא

עדיף. ועוד דהבדלה נמי כיון שכל מצותה היא הזכרה בפה מזכיר בתפילה ודיו, אבל נר חנוכה שמצותה בהדלקה לא סגי בהזכרה דתפלה, הלכך נר חנוכה קודם ליין דהבדלה).

**שבת כ, ב:** אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה (נר ביתו בשבת, והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי נרות) - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו (והכי אמרינן לקמן (כה, ב) ותזנח משלום נפשי - זו הדלקת נר בשבת, שבני ביתו מצטערין לישב בחשך). נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. בעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא (והטעם שמקדים נר חנוכה לקידוש היום משום פרסומי ניסא ואף על גב דקידוש היום דאורייתא (פסחים קו, א, ברכות כ, ב) ונר חנוכה דרבנן כיון דאפשר לקדושי בפת (פסחים קו, ב) אקדומי שמן לנר חנוכה עדיף. בית יוסף. ובמ"ב כתב עוד, שקידוש על היין הוא רק מדרבנן, דמן התורה יוצא בזכירת דברים בעלמא).

## סימן תרעט- ובו סעיף אחד.

### סעיף א

**בערב שבת מדליקין נר חנוכה תחלה ואח"כ נר שבת. הגה: ומבדק עליהם כמו בחול, אף על פי שמדליקין בעוד היום גדול (ת"ה סי' ק"ב)** [ודוקא אחר פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה כמ"ש בריש סי' תרע"ב. וצריך ליתן בה שמן עד שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים. עכ"פ בנר אחד. וכתבו האחרונים דנכון לכתחלה שיתפלל מנחה תחלה ואח"כ ידליק (דאל"ה נראה קצת כתרתי דסתר, דהא מכיון שמדליק בעוד היום גדול, ע"כ סומך על הקולא דמפלג ולמעלה נוכל להשוותו כמו לילה, ואם כן איך יתפלל אחר כך מנחה. פרי מגדים בסוף סימן תרע"א (ומכל מקום משמע שם דכל זה דוקא בדאפשר ליה, וגם דבאמת זה שייך רק אם הוא הרבה קודם שקיעה) ודרך החיים ונזירת שמשון)].

**טור:** כתב בה"ג, נר של שבת ושל חנוכה ידליק של חנוכה ברישא, דאי מדליק של שבת ברישא איתסר ליה לאדלוקי של חנוכה, דהא קבליה לשבת. והתוספות כתבו שאין הקבלה תלויה בהדלקה, ויכול להדליק של שבת תחלה ואח"כ של חנוכה, כל זמן שלא קבלו לשבת [ויכ"ב כ"כ הטור בסימן רסג].

**ר"ן שבת י, א-ב:** ומדאמרין דנר חנוכה ונר ביתו נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, כתב הרמב"ן ז"ל, משמע לי דאף להקדים מקדימין נר ביתו לשל חנוכה, שכל התדיר והמשובח מחבירו קודם לחבירו [זבחים דף פט א], אבל ראיתי לבעל הלכות ז"ל שאומר, והיכא דקא בעי אדלוקי נר חנוכה ונר שבת, ברישא מדליק דחנוכה והדר מדליק של שבת דאי אדליק דשבת ברישא איתסר ליה לאדלוקי דחנוכה משום דקבלה לשבת עליה. וכמה הוא דחוק זה הטעם, אם אמרו ביום הכפורים כן [בעירובין דף מ ב] כשאמר זמן, משום דמוסיפין מחול על הקדש ואוכלין ופוסקין מבעוד יום ויכול הוא להפסיק ולקבל עליו שלא יאכל מבעוד יום, וכיון שאמר זמן הרי קבלו מעתה, אבל הדלקת נר בשבת אם הדליקו מה קיבול שבת יש בכך, הרי כדי שלא יהא טרוד בערב הוא עושה, אם כן הדליק נר זה בערב שבת לא ידליק נר אחרת, ואדרבה לא מפני שהוא שבת מדליק אלא מפני שעדיין אינה שבת, וכי גמר הדלקה קונה שבייתה. ועוד, הרי אמרו בשלהי פרקין [דף לה ב] שלישית להדליק את הנרות, הדליק המדליק ושוהה כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור, אלמא בתר הדלקת הנר מותר לצלות דגים ולהדביק פת בתנור, דכולהו ודאי מדליקין וזמן דכולהו אינשי היא להדלקה, ובתר הכי מאן דאדליק גופיה מדביק פת בתנור וצולה דג קטן, מדלא הויא תקיעה בתרייתא דהדלקה. וש"מ דכל כי האי גוונא לאו קבלה היא ושרי. אלו דבריו ז"ל, ואינן נראין לי. דמאי דקאמר דביום הכפורים היינו משום דמוסיפין מחול על הקדש, ויכול הוא להפסיק ולקבל עליו שלא יאכל מבעוד יום, הא ודאי כשם שרשאי לעשות כן ביוה"כ כך הוא רשאי להפסיק ולקבל עליו בערב שבת שלא יעשה מלאכה מבעוד יום, דכשם שיש תוספת ליוה"כ כך יש תוספת לשבת, כדאמר' בפרק בתרא דיומא (דף פא ב), כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקדש. ומאי דקאמר שלא מפני שבת הוא מדליק אלא מפני שעדיין אינה שבת הוא מדליק, אין, ודאי הכי הוא, אלא מיהו חזינא בכולהו תנאין שמנהג חכמים היה שהמלאכה האחרונה שהיו עושין בע"ש היתה הדלקת הנר, שאפילו תפילין שהנחתן מצוה היו חולצין קודם שידליקו את הנר, וכדנתיא בברייתא בסוף פרקין [דף לה ב] ו' תקיעות תוקעין ערב שבת וכו' שלישית להדלקת הנר דברי רבי נתן רבי יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוץ תפילין, ופרש"י ז"ל ורביעית להדליק את הנר, וכן משמע דלא פליג אתרתי קמייתא דהתם. ועוד מדאמרין התם בסמוך שניה להדליק את הנר כמאן דלא כר' נתן ודלא כר' יהודה הנשיא, אלמא בתחלה היו חולצין תפיליהן ואחר כך מדליקין את הנר. וכבר הקשו בתוספות מדאמרין בסוף פרק ארבע מיתות (דף סח א) דרבי אליעזר חלה ונכנס הורקנוס בנו אחריו לחלוץ תפיליו גער בו אביו ויצא בנזיפה ואמר לו היאך מניחין איסור סקילה כלומר הדלקת הנר ועוסקין באיסור שבות אלמא הדלקת הנר קודם לחליצת תפילין, ותירצו דשאני התם דמשום חליו אחרו מלהדליק את הנר לפי שהיו טרודין בו עד סמוך לחשיכה ולכן היה לו לעסוק באיסור סקילה קודם, ואדרבה משם יש ראייה דחליצת תפילין קודמת מדרצה הורקנוס לחלוץ תפיליו קודם הדלקה אלמא יודע היה שכן היו רגילין. וברייתא נמי בסוף פרקין מוכחא שהמלאכה האחרונה שהיו עושים בערב שבת היתה הדלקת הנר, דקתני התחיל לתקוע תקיעה שלישית סלק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק, ודאי שאדם יכול להטמין יותר סמוך לשבת מלהדליק את הנרות דהא תנן בפרקין [דף לד א] ספק חשיכה ספק אינה חשיכה אין מדליקין את הנרות אבל מערבין

וטומנין את החמין, וכיון שכן איפכא הוה ליה למתני הדליק המדליק וסילק המסלק והטמין המטמין, אלא ודאי היינו טעמא משום דרבנן הכי תקון שתהא הדלקה מלאכה אחרונה ושלא יעשה אחריה מלאכה כלל. והיינו טעמא, לפי שהדלקה מלאכת מצוה היא לצורך שבת, וכדאמרינן לקמן [דף כה ב] הדלקת נר בשבת חובה, ונמצא שהיא כתחלת שבייתה וכקבלתה. ובהא נמי מתרצא הא דאמרינן בסמוך [דף כג ב] דבייתה דרב יוסף הוה מאחריה ומדלקה אמר לה רב יוסף תנינא וכו'. וקשה לי, דודאי דבייתהו דרב יוסף לא הוה מדלקה בין השמשות דהא נתן ספק חשיכה ספק אינה חשיכה אין מדליקין, ובדאי מוסיפה היתה מחול על הקדש שהרי שבתות וימים טובים מחוייבים הם בכך, וכיון שכן מאי קאמר לה רב יוסף תנינא לא ימיש, הרי כבר היתה מוסיפה מחול על הקדש. אבל נ"ל דודאי קודם לבין השמשות היתה מדלקת, שלא היתה מכנסת עצמה לספק איסור סקילה. אלא מיהו הוה סבירא לה שאין צריך להדלקת הנר תוספת, לפי שלא נתנה תורה תוספת אלא למלאכות של חול, אבל הדלקת הנר מלאכה של קדש היא לצורך שבת ותחלת שבייתה היא, שלפיכך תקנו חכמים שתהא מלאכה אחרונה. הלכך הוה סבירא לה דלא יצטרך בה תוספת, דאדרבה כמה דמאחר ליה טפי עדיף. ואמר לה רב יוסף דאפילו הכי צריכה היא תוספת. והיא סברה לאקדומי, כלומר לעשות לה תוספת גדול כשאר המלאכות כולן. אמר לה ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים. וכיון דכל הני שמעתתא מוכחי שחכמים תקנו שתהא הדלקת הנר מלאכה אחרונה, מי שמדליק את הנר כבר הוא גומר בדעתו שלאחר מלאכה זו לא יעשה שום מלאכה אחרת, ואין לך קבול שבת גדול מזה.

ומאי דקא מייתי ראייה מדתניא בשלהי פרקין [דף לה ב] שלישית הדליק המדליק ושוהה כדי לצלות דג קטן וכו', לאו ראייה היא כלל דהאי ושוהה לאו אמדליק קאי אלא אתוקע קאי, דהכי קתני, התחיל לתקוע תקיעה שלישית סלק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי לצלות דג קטן, כלומר כמה יהא תוקע זה שוהה בין תקיעה שלישית לתקיעה אחרונה, שאי אפשר לומר שלא ישהה אלא כדי סילוק והטמנה והדלקה שאין הכל מטמינים ומדליקין כאחד, ועוד יש מי שאינו מטמין אלא קדירה אחת ויש שמטמין הרבה, וכן בהדלקה, ומש"ה קאמר שהתוקע שוהה בין תקיעה שלישית לרביעית כשיעור שיהא נצלה ביניהן דג קטן או להדביק פת בתנור ויקרמו פניה. ונתנו שיעור בין תקיעה שלישית לד' אף על פי שלא נתנו שיעור בין ראשונה לשניה ובין שניה לשלישית לפי שבתקיעות ראשונות עוד היום גדול ואין קפידא בשיעוריהן, אבל תקיעה שלישית צריכה שתהא סמוך לחשכה מפני הדלקת הנר שאסור להקדימו. ואדרבה ההיא מוכחא דלבתר הדלקה לא עביד מלאכה כלל, מדקתני הדלקה בתר הטמנה וכמו שכתבתי למעלה, וכיון דרבנן תקון שתהא הדלקה מלאכה אחרונה ודאי מי שמדליק בע"ש כבר הוא גומר בדעתו שלא יעשה מלאכה לאחר מכאן, ונמצא מקבל שבת לאחר הדלקתו כדברי בעל הלכות ז"ל:

**רא"ש שבת פ"ב סי' כד:** תנו רבנן שש תקיעות תוקעין ערב שבת, ראשונה לבטל מלאכה שבשדות שניה לבטל עיר וחנויותיה שלישית להדליק את הנר דברי ר' נתן. רבי יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוק תפילין. ושוהה כדי לצלות דג קטן או להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת.

מכאן משמע שקבלת שבת אינה תלויה בהדלקת הנר, שהרי אחר שהדליק עדיין יוכל לצלות דג קטן. ונראה דקבלת שבת תלויה בתפלת ערבית, מדקאמר בתפלת השחר (ברכות כז, ב) רב צלי של שבת בערב שבת, אמר ליה ר' ירמיה מי בדלת, ואמר ליה אין בדילנא. ופריך, ומי בדיל, והא אמר ר' אבהו פעם אחת התפלל רבי של שבת מערב שבת ונכנס לבית המרחץ ושנה להן פרקן ועדיין לא חשיכה. ומשני ההוא להזיע וקודם גזירה הוה. ותו פריך, והא אביי שרא ליה לרב דימי לכברויי סלי בפניא דמעלי שבתא. ומשני טעותא הואי, פירוש, שנתקשרו שמים בעבים וכסבור שהיה לילה, וקבל עליו שבת בטעות. מכל הדין משמע שקבלת שבת תלויה בתפלת ערבית. וכן עמא דבר, כשהחזן אומר ברכו הכל פורשין ממלאכה.

**בית יוסף:** כתב בעל הלכות גדולות (הל' חנוכה) נר של שבת ונר של חנוכה ידליק של חנוכה ברישא וכו'. הר"ן בפרק במה מדליקין (י.) כתב שהרמב"ן הקשה על דברי בעל הלכות גדולות והוא ז"ל השיב על דברי הרמב"ן והעמיד דברי בעל הלכות גדולות. וכן נראה מדברי המרדכי שם (סי' רעג). אבל הרא"ש כתב שם (פ"ב סי' כד) דמשמע בגמרא שקבלת שבת אינה תלויה בהדלקת הנר. וכתב רבינו ירוחם (נ"ט סוף ח"א) שכן עיקר. וכן נראה שהוא דעת הרב המגיד שכתב בסוף הלכות חנוכה (פ"ד הי"ג) על דברי בעל הלכות גדולות וכבר השיבו עליו הרמב"ן והרשב"א (שו"ת ח"א סי' אלף ע) ז"ל ואמרו שאין הדלקת [נר] שבת קבלה האוסרת והביאו ראיה לזה. ולא מצאתי בדברי רבינו קבלה אוסרת בערב שבת עד כאן לשונו. ובסימן רס"ג (כב. ד"ה כתב) הארכת בזה:

ולענין מעשה נראה לי דמדליק של חנוכה תחלה, דאף לדברי החולקים על בעל הלכות גדולות אם רצה להדליק של חנוכה תחלה רשאי:

**שם:** וכתוב בתרומת הדשן סימן ק"ב אף על פי שמדליקין מבעוד יום מברכין עליה משום דאי אפשר בענין אחר חשיבא הכשר מצוה והביא ראיה לדבר [כדפירשו התוספות הכשר מצות דכיבוד אב ואם בשמעתא דעליה בריש יבמות (ו, א ד"ה שכן), שחוט לי בשל לי אכתי ליכא מצוה עד אחר זמן שמאכלו לאביו, ואפ"ה בעי למימר התם דלידחי ל"ת שיש בו כרת. הא קמן דחשיב קיום העשה בהכשר מצוה כמו במצוה עצמה, ולכן מברכין עליה].

## סימן תרפ- שלא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת, ובו ב' סעיפים.

### סעיף א

**בליל שבת צריך ליתן שום דבר, לחוץ בין הנרות לפתח, בשביל הרוח שלא יכבה הנרות כשפותח את הדלת (ואם לא נתן אסור לפתוח הדלת).**

**שבת קכ, ב: תנא:** נר שאחורי הדלת - פותח ונועל כדרכו. ואם כבתה - כבתה. לייט עלה רב. אמר ליה רבינא לרב אחא בריה דרבא, ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מאי טעמא לייט עלה רב? אילימא משום דרב סבר לה כרבי יהודה, ותנא קתני לה כרבי שמעון - משום דרב סבר לה כרבי יהודה, כל דתני כרבי שמעון מילט לייט ליה? - אמר ליה: בהא - אפילו רבי שמעון מודה, דהא אביי ורבא דאמרי תרוייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות.

[וכתב הרא"ש וז"ל, רש"י פירש שהנר מונח אחורי הדלת וחיישינן שמא יכבנו הרוח, ורבינו חננאל (בגליון שם) פירש שהנר מונח בכותל שאחורי הדלת, וכשפותח הדלת נוקש בכותל, ואיכא למיחש שמא יכבה הנר, ור"י פירש שהנר קבוע באחורי הדלת, ובפתיחת הדלת ובנועילתו מרחיק את השמן מן הפתילה או מקרבו אל הפתילה. עכ"ל. ורבינו [הטור], משום דלא ברירא ליה כהי מינייהו נקטינן, כתב כדברי כל הפירושים לאסור (ב"י סימן תרע)].

### סעיף ב

**בערב שבת אסור לקבוע הנרות בדלת עצמה אחורי הדלת, ויש מי שמתיר (וע"ל סי' רע"ו סעיף א' ר"ל דשם סתם לאיסור, וכן הלכה).**

**בית יוסף (שם):** וכתבו הגהות מיימוניות בפרק ה' (אות צ), שה"ר שמואל היה מניח הנר בדלת עצמה, והיה אומר דלא אסור לפתוח ולנועל, דמשום מוקצה ליכא דכיון שהדלת בטלה לגבי הבית חשיב כמחובר לקרקע, ואין כאן טלטול, וגם לא חיישינן שכשפותח ונועל מקרב או מרחיק השמן אל הפתילה משום דהוי דבר שאין מתכוין. וכתבו רבינו בסימן תר"ף, וכתב שם דהיינו דלא כפירוש ר"י.



## סימן תרפא- אין מבדילין בנר חנוכה במוצאי שבת, ובו ב' סעיפים.

### סעיף א

**במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנוכה, שאין נהנים לאורו ואין מברכין על הנר עד שיאורו לאורו [טור בשם הירושלמי].**

### סעיף ב

**מדליקין נר חנוכה בבה"כ קודם ההבדלה. הגה: וכ"ש בביתו שמדליק ואח"כ מבדיל, שהרי כבר הבדיל בבה"כ (ר"ל וכבר שמע הבדלה. ודבריו מגומגם דהא לא נתכוין לצאת בהבדלה של ש"ץ ששמע בבה"כ. ודע דט"ז ועוד כמה אחרונים שעומדים בשיטתו פליגי על עיקר דינו של המחבר ורמ"א, וס"ל דמצות הבדלה קודמת לנר חנוכה משום דהיא תדירה. ועיין בבה"ל שהבאנו דיש בזה דיעות בין הראשונים, וע"כ בבה"כ אין לשנות המנהג שנהגו בישראל להדליק מקודם ואח"כ להבדיל, ובבית דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד. מ"ב) (ומנהג הספרדים פשוט להדליק בבית אחר ההבדלה. בא"ח וישב, יח"ד א/עה, ילק"י).**

**בית יוסף:** כתוב בתרומת הדשן סימן ס' דמדליקין נר חנוכה בבית הכנסת קודם הבדלה כדי לאחר אפוקי יומא. והרב ר' דוד אבודרהם (סדר הדלקת נ"ח) כתב שיש מדליקין אותה אחר שמבדילין על הכוס. ד"מ: ומהר"ל (הל' חנוכה) ואגור (סי' אלף מ) וכל בו (סי' מד) כתבו כדברי תרומת הדשן. וכן נוהגים להדליק קודם הבדלה.

**ט"ז:** מדליקין נ"ח כו' - בבית יוסף הביא זה בשם תרומת הדשן סי' ס', ואח"כ הביא בשם הרד"א שיש שמדליקין אותם אחר שיבדיל על הכוס, וכאן פסק בש"ע כת"ה, כ' דבריו אחר שנמצא במנהג' כן דעושין כן כדי לאחורי באפוקי יומא דשבתא.

ואני שמעתי שהרב מהר"ל מפראג עשה הלכה למעשה כדעת השני להבדיל קודם, וכ"כ הוא ז"ל בס' אור חדש שלו: ונתתי את לבי לפע"ד ע"ז, וזה אשר העליתי בס"ד, דשפיר יש למיעבד כן ולהקדים ההבדלה לנ"ח, דאיתא במשנה בפרק כל התדיר (זבחים פט, א) דתדיר קודם לאינו תדיר ויליף לה מקרא דכתיב אשר לעולת התמיד [כל התדיר מחבירו קודם את חבירו, התמידין קודמין למוספין, מוספי שבת קודמין למוספי ר"ה, מוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה, שנאמר מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה], וזה ברור דכל מידי שאין לנו הוכחה ברורה מן התלמוד לדחות התדיר משום איזה טעם אמרינן ליה לאו כלום עבדת דמנא לך לסתור הכלל. ובזה אין לך טעם לדחות התדיר. ונציע לפניך איזהו מקומן של הדברים שמצינו שיש מעלה באפוקי שבתא, בפרק ערבי פסחים דף קה איתא, הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ הבדלה על הכוס, ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשל כולן לאחריו ולא אמרינן חביבה מצוה בשעתה, פירוש שלא יבדיל קמי סעודה דהיא שעת הבדלה, ומפרש רש"י שם הטעם דאפוקי יומא מאחרינן באבדלתא כי היכי דלא ליהוי עליה כטונא, פירוש כמשא. ותו שם דף ק"ג לענין יקנה"ז דמסדרינן קידוש קודם הבדלה מטעם שפי' רשב"ם דאי מבדיל ברישא והדר

קידוש מיחזי עליו קדושת שבת כמשוי. ותו בברכות בפרק אלו דברים דף נ"ג, ת"ר בש"א מברך על היום ואח"כ מברך על היין שהיום גורם ליין שיבוא, ובה"א מברך על היין ואח"כ על היום שהיין גורם לקידוש, שאם אין יין אין מקדשין, והמקדש על הפת גם הוא במקום יין וברכת הפת קודמת, דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה וכו'. מאי דבר אחר, ומשנינן, וכי תימא התם תרתי הכא חדא (שלב"ש יש שני טעמים (כדאימא במשנה שם) ולב"ה רק טעם אחד), ה"נ איכא תרתי ביין. ופרכינן וסברי בית שמאי דברכת היום עדיפא, והתניא הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ הבדלה, ואם אין לו אלא כוס אחד משלשלן כולן לאחריו, והא ב"ש היא כו'. ומשני, קא סברי ב"ש שאני עיולי יומא מאפוקי יומא, עיולי יומא דהיינו קידוש כל כמה שמקדימין אותו טפי עדיף וכו'. ותו בספירת עומר כתב בתרומת הדשן סי' ס' לברך קודם הבדלה מטעם אפוקי שבתא. וע"כ היה לנו גם בחנוכה להקדים הנ"ח ולאחר ההבדלה משום אפוקי יומא:

על זה אמינא לך דאינו כן. תחלה נביא ראיא מהך דאלו דברים להיפך, דהא ע"כ לב"ה דס"ל דמברך על היין תחלה ס"ל דתדיר דוחה מעלת עיולי יומא, וא"כ דהכא בחנוכה תדחה מעלת תדיר את מעלת אחורי יומא, וכ"ש היא, דבכמה דברים הוי טפי איסור שבת בעיולא יומא מאפוקי יומא. ואין לומר דשאני התם, דישי ליין עוד מעלה אחת, דהיינו שהיין גורם ליום, כמ"ש. ויש לזה סיוע ממה דאימא בפרק החליל, רב אמר סוכה ואח"כ זמן חיובא דיומא עדיף, פירש"י מי שלא בירך זמן דהיינו שהחיינו בעשייתא כו' אומר ברכת סוכה תחלה, ורבה בב"ח אומר זמן ואח"כ סוכה, תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. לימא רב ורבה בב"ח פליגי בפלוגתא דב"ש וב"ה דלעיל, לימא רב דאמר כב"ש ורבה ס"ל כב"ה, א"ל רב אנא דאמרי אפילו לב"ה, ע"כ לא אמרי ב"ה אלא שהיין גורם לקידוש שתאמר, אבל הכא בסוכה אי לאו זמן מי לא אמרינן סוכה, פירש"י דמשום טעמא דתדיר לחוד לא הוה מקדימים ליה ליין משום דחובת היום עדיפא. על זה אומר, אדרבא משום מוכח איפכא, דישי לדקדק מאי פריך לימא רב דאמר כב"ש, וכי לא ראה מה שאמרו ב"ה בפירוש ד"א היין גורם לקידוש, אלא נראה ברור לכאורה שוין סוכה וזמן עם יין ויום, דהיינו בסוכה וזמן יש לכל אחד מהם מעלה (אי) [אחת] בסוכה יש חובת היום ובזמן יש תדיר, ובין ויום יש לכל אחד מהם שתי מעלות, ביין יש תדיר וגורם לקידוש, וביום יש ג"כ שתי מעלות, שכבר נכנס קודם ליין והיום גורם ליין שיבוא. וע"כ סבר המקשן דרב כב"ש. ומשני דלא כן הוא אלא חובת היום דסוכה עדיפא ממעלת הזמן, דסוכה אינו תלוי בזמן כלל, דאנו אומרים ברכה דסוכה אפילו בלא זמן, כגון בשחרית, אבל זמן בלא סוכה לא אמרינן ביום, משום הכי דוחה סוכה את מעלת התדיר של זמן, משא"כ ביום ויין שלב"ה שיש לכל אחד ב' מעלות אמרינן דמעלת היום גורם ומעלת היין גורם, הם שוים ממש דאין קידוש בלא יום ואין קידוש בלא יין, נמצא דנשאר ליין מעלת תדיר וליום מעלת שכבר נכנס, ואמרינן תדיר דוחה אותה, ה"נ דוחה מעלת תדיר דהבדלה את מעלת אפוקי יומא דישי לחנוכה להקדים.

ותו נראה דע"כ הך מעלה דכבר נכנס שבת נכלל בה מעלת עיולי יומא, דאל"כ מה זה שאמרו בפרק אלו דברים ה"נ תרתי. ואי ס"ד שמעלת עיולי יומא היא מעלה בפני עצמה, ומעלה שכבר נכנס היא בפני עצמה, קשה, דא"כ הוה ג' מעלות ביום ובין ליכא אלא תרתי, אלא ע"כ דהיא היא, דהיינו עיולי יומא ושכבר נכנס הם חדא, וא"כ כיון שדוחה תדיר דיין את עיולי יומא ודאי דוחה תדיר דהבדלה, את אפוקי יומא. ומיקנה"ז שזכרנו אין ראיא דישי מעלה באפוקי יומא, שאין שם כנגדו מעלת תדיר, דהא קידוש והבדלה שוין בתדיר:

כל זה כתבתי לרווחא דמילתא אם נאמר דישי כאן מעלת אפוקי יומא, אבל לפי הנראה שאין בנדון דידן של חנוכה ושבת שום מעלה מחמת אפוקי יומא. דהרי אין שייך לומר כאן שלא יהא שבת משוי עליו, שהרי כשמברך להדליק נר של חנוכה ממילא הוא פורק מעליו עול של שבת בברכה זו, והיאך תאמר שהוא עדיין בקדושת שבת, משא"כ ביין ויום שאפשר להיות קדושת יו"ט גם בשבת, ואין זה סותר זה. וגם ביקנה"ז אין קדושת יו"ט שהוא מקדים סותר את קדושת השבת, דאפשר להיות קדושת שניהם עליו, משא"כ בחנוכה ושבת שכבר בירך על סילוק שבת

בפירוש: ובוה נסתלק כל מ"ש במעלת אפוקי יומא, רק מספירה יש עדיין ראייה, דהא שם סותר זא"ז שהוא סופר בפירוש יום המחרת. אלא ד"ל דבספירה שאני, דהיא מתחלת בתחלת הלילה תכף דתמימות בעינן, והבדלה מתחלת אחר קצת שעה מהלילה דבעינן להוסיף מחול על הקודש, וא"כ ודאי חביבה מצוה בשעתה, משא"כ בנ"ח, אף על גב דמצותה משתכלה רגל מן השוק, מ"מ בשבת שא"ל לעשות כן אלא מטעם שייסיי השבת, ואז חיילא מצות הבדלה והיא תדירה, וא"כ בודאי קודמת לנ"ח:

ועוד ראייה דאפ"ל במקום דאיכא למעלת אחורי יומא [אין] לדחות התדיר, ואין לו דמיון לחובת היום, דהא ב' כל התדיר מבעיא לן בתדיר ומקודש איזה מהם קודם ונשאר בספק, ואמאי לא פשיט כי היכי דבחובת היום דסוכה נדחה התדיר ה"נ במעלת ההקדש, אלא ע"כ דדוקא חובת היום שהיא מעלה גדולה מאוד דסוכה אמרינן בלא זמן וזה עדיף מתדיר דזמן משא"כ בשאר מעלת כמו הקדש או שאר מעלה כגון פרסום הנס דחנוכה לא דוחים התדיר. ואף על גב דנשארה הבעיא בספק, משמע שיש לנו לפסוק דתדיר עדיף, כיון שהוא כלל בתורה ואין לנו דבר ברור להוציא מן הכלל, וכ"ש שיש לנו הוכחות כמו שביארנו.

וגם אין לומר דמעלת פרסומי ניסא תהא מכרעת ולהקדים נ"ח, כדאייתא לעיל לענין נ"ח וקידוש היום דנ"ח עדיף משום פרסומי ניסא, זה אינו, דלענין אקדומי לא מהני, מדכתבו התוס' שם ב' ב"מ גבי נ"ח ונר שבת וז"ל ומה שמקדימין לקרות בשל ר"ח מבשל חנוכה משום דבקריאת התורה מצי למיעבד תרוייהו תדיר ופרסום נס עבדינן תרוייהו אבל היכא דלא אפשר למיעבד תרוייהו פרסומי ניסא עדיף. עכ"ל. וכ"כ הרא"ש. א"כ ה"ה לענין נ"ח והבדלה יש לנו ראייה ברורה להקדים התדיר, כיון דאפשר לקיים שניהם. ואין להקשות ממה שכתבו התוס' במגילה בפ"ק, הביאו בית יוסף ריש הלכות מגילה, במ"ש מקרא מגילה קודם לעבודה, ואף על גב דאפשר לכהנים לקרות המגילה אחר העבודה, מ"מ איכא טפי פרסום הנס שיקראו עם הצבור ש"מ משום פרסום נס מקדימים. אין זה דומה לזה, דהתם ודאי יש חילוק בין קריאת הכהנים לבד מן הקהל ובין אם יקראו עם הקהל משא"כ כאן דכל הקהל קורין פרשת חנוכה אחר קריאת ראש חודש וכן הדלקת נ"ח אחר הבדלה שוה בכל לא איכפת לן בזה בפרסומי ניסא לענין הקדמה:

גם אין להקשות על דברינו ממה שאנו נוהגים בקריאת מגילה במוצאי שבת שמאחרין את ההבדלה, כמ"ש רמ"א סי' תרצ"ג, הא לא קשיא, דגם בזה אין קריאת מגילה סותר את קדושת שבת, כמ"ש לחלק לעיל. ותו, דגם במגילה הוה כמ"ש לעיל לענין ספירה, דגם מגילה הוה זמנה תיכף בהתחלת הלילה והבדלה אחר התוספת מחול על הקודש: שוב ראיתי הג"ה באלפסי וז"ל יש מדליקין קודם הבדלה אחר סדר קדושה, והראב"ד כתב שאין נכון לעשות כן תחלה משום ברכת מאורי האש ואח"כ מדליקין. הרי דאפילו בברכת האש לא נראה לו להקדים ההדלקה של חנוכה, כי אין סברא שיברך תחלה על מצוה התלויה באש ואח"כ יברך על עיקר בריאותו של האש. ואף על פי שאנו מבדילין אחר שכבר הדליקו נרות למגילה, מ"מ לא בירכו עליהם, משא"כ בנ"ח. וזהו כעין סברא שכתבתי לענין ברכת הבדלה, דהיאך יבדיל אחר שבירך על הנר כבר והפסיק בברכה שלו את השבת, והראב"ד נקט רבותא. ע"כ נלע"ד שיברך תחלה על ההבדלה ואח"כ על הנ"ח.

ובמרדכי פ' במה מדליקין כתב וז"ל, ואף על גב דתדיר קודם והוה ליה להקדים ההוא דר"ח, מ"מ פרסום הנס עדיף אף לקדם עכ"ל. דבר זה אין לו ביאור רחב אלא על צד הדוחק, וכבר כתב שם בגליון דבר זה אינו בשני נוסחאות של המרדכי, וע"כ אין ללמוד שום דבר מדברים אלו. והנלע"ד להלכה למעשה כתבתי. הגם כי כבר נהגו בבתי כנסיות להדליק של חנוכה תחלה, מ"מ מי ששייג בדברים כהלכה ראוי לו להבדיל בביתו ברישא והדר להדליק נ"ח.

**יח"ד א/ עה:** אולם נראה ליישב טעמו של התרומת הדשן הנ"ל, שמכיון שבבית הכנסת רק אחד מהקהל מדליק נרות חנוכה לפרסומי ניסא, וכל הקהל שרוצים לצאת ידי חובתם בהבדלת השליח צבור, נשארים בינתים בקדושת

השבת שעליהם עד סיום ההדלקה, ואמירת מזמור שיר חנוכה הבית לדוד, לכן עדיין שייך לומר בזה אפוקי יומא מאחרין. וכי"ב תירץ הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (סי' תרפ"א). וכן כתב בשו"ת רביד הזהב (סי' י"ח). והחתם סופר בהגהותיו לא"ח (סי' תרפ"א) הוכיח במישור שהדלקת הנר לבד לא חשיב כסילוק השבת ממנו, ממה שפי' ר' עובדיה מברטנורא (ברכות פ"ח מ"ו): שברכות שאנו יכולים לעשות במוצאי שבת שלא נראה כמשוי, כגון נר ובשמים, מקדימים לברכת המזון. הרי שברכת הנר בלי ההבדלה לא נחשב סילוק שבת.

... ומכל מקום המבדיל בביתו להוציא את בני ביתו ידי חובתו, יש לו להקדים ההבדלה לפני הדלקת נר חנוכה, מכיון שהוא עצמו מדליק נרות החנוכה, הרי יש לחוש בזה יותר להט"ז, שנעשה כסילוק השבת ממנו ע"י מעשה ההדלקה, ולא שייך בזה אפוקי יומא מאחרין. (וגם לפ"ד החתם סופר הנ"ל שבהדלקת הנר לא נחשב כסילוק השבת. וראה עוד בס' מור וקציעה, מ"מ י"ל כמ"ש המהרש"ג בתשובה ח"ב (ס"ס נ"ח), שדוקא בביה"כ שהדלקת נרות חנוכה נעשה ברוב עם, והר"ל פרסומי ניסא ברבים, יש להקדימו לתדיר, משא"כ בהדלקת נר חנוכה שבבית דהוי של יחיד, תדיר קודם. ולכן יש להבדיל תחלה. [וכי"ב כתבו התוס' שבת כד ע"א וז"ל: מהו להזכיר של חנוכה בבהמ"ז, בתפלה פשיטא ליה דמזכיר, משום דתפלה בצבור היא ואיכא פרסומי ניסא, אבל בבהמ"ז שבבית ליכא פרסומי ניסא כולי האי]. ועוד י"ל לפמ"ש השאגת אריה (סי' כ"ב) שהכלל דתדיר ושאינו תדיר קודם, לא שייך אלא בשתי מצוות חיוביות המוטלות על האדם בדרגה שוה, כגון ששיתיהן מן התורה או שתייהן מדברי סופרים, אבל במצוה דרבנן שאינה תדירה, יכול להקדים עשייתה לפני מצוה דאורייתא התדירה, דה"ל כדבר הרשות לגבי מצוה, שלא שייך בזה דין קדימה. (וע"ע בשאגת אריה סי' כ"ח). וא"כ בהדלקת נר חנוכה שבבית הכנסת שאין שום אדם יוצא ידי חובתו בזה, שאין ההדלקה אלא לפרסומי ניסא, (וכמ"ש בשו"ת הריב"ש סי' קי"א), ה"ל כדבר הרשות, ולא שייך בזה קדימה תדיר, משא"כ בביתו שהוא מקיים בהדלקה מצוה מדרבנן, וגם ההבדלה על הכוס היא מדרבנן, שכבר יצא ידי חובה מה"ת בהבדלה שבתפלה, כמבואר בפוסקים, הדרינן לכלל דתדיר קודם אף לגבי פרסומי ניסא. וכ"כ בס' ערך שי' ואפשר שגם רבינו אברהם בר יצחק בס' האשכול הנ"ל שכ' להקדים ההבדלה, מיירי בביתו, אבל בביה"כ יודה שההבדלה קודמת. וכן פסק האליה זוטא, שאין לשנות ממה שנהגו בביה"כ להדליק נר חנוכה תחלה, אבל בבית יבדיל ואח"כ ידליק. (וע' באליה רבה סוף סק"א מ"ש בזה). וכ"כ בס' רוב דגן (דקנ"ח ע"ד) שכן מנהג שאלוניקי. וכ"כ בס' יפה ללב שכן המנהג בעיר איזמיר. וכן פסק בקיצור ש"ע (סי' קל"ט סעיף י"ח). וכ"כ הגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (פרשת וישב) וכן עיקר.

## סימן תרפב- דין על הניסים בחנוכה, ובו ג' סעיפים.

### סעיף א

**כל שמונת ימי חנוכה אומר על הניסים בבה"מ בברכת הארץ, ובתפלה בברכת מודים; ואם לא אמר, אין מחזירין אותו (וע"ל סי' רצ"ד סעיף ד' וה') (ס"ד: במקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל, מיד כשסיים הברכה אין לו לחזור, אף על פי שלא פתח בברכה שלאחריה. ס"ה: במקום שאמרו שאינו חוזר, אם רצה להחמיר על עצמו לחזור, אם סיים תפלתו, רשאי (בתורת נדבה. ועיין לעיל בסוף סימן ק"ז דאין להתפלל נדבה אלא מי שמכיר עצמו זריז וזהיר ושיכוין. מ"ב), אבל אם עדיין לא סיים**

תפלתו, אינו רשאי לחזור); ומיהו אם נזכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם, אפילו נזכר בין אתה להשם, חוזר. הגה: י"א כששכח על הניסים בברכות המזון כשמגיע להרחמן יאמר: הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו כו' (כל בו, וכבר נתבאר סימן קפ"ז סעיף ד' (שם כתב הרמ"א דהכי נהוג)) (ובר"ח שבחנוכה יאמר זה אחר הרחמן הוא יחדש וכו' משום דתדיר קודם) (וה"ה שיאמר כן בתפלה אחר גמר התפלה דרך בקשה קודם יהיו לרצון [א"ר]).

**שבת כד, א:** איבעיא להו: מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון (בתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום דתפלה בצבור הוא ואיכא פרסומי ניסא אבל בבהמ"ז שבבית ליכא פרסומי ניסא כולי האי. תוס'?) כיון דמדרבנן הוא - לא מדכרינן, או דילמא: משום פרסומי ניסא מדכרינן? - אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא: אינו מזכיר, ואם בא להזכיר (אינו צריך להזכיר) - מזכיר בהודאה. רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא, סבר לאדכורי בבונה ירושלים. אמר להו רב ששת: כתפלה, מה תפלה - בהודאה (דהא כולה מילתא דחנוכה עיקרה להודאה נתקנה), אף ברכת המזון - בהודאה (בברכת הארץ).

**ושם בהמשך הגמ':** ..דתני רבי אושעיא: ימים שיש בהן קרבן מוסף, כגון ראש חודש וחולו של מועד - ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה, ואומר מעין המאורע בעבודה, ואם לא אמר - מחזירין אותו, ואין בהן קדושה על הכוס, ויש בהן הזכרה בברכת המזון. ימים שאין בהן קרבן מוסף, כגון שני וחמישי (ושני) ותעניות ומעמדות. שני וחמישי מאי עבידתיה? אלא: שני וחמישי ושני של תעניות ומעמדות. ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה, ואומר מעין המאורע בשומע תפלה, ואם לא אמר - אין מחזירין אותו. וכו'.

**וכתב ע"ז הרא"ש שם (פ"ב סי' טו):** שמעינן מהך ברייתא דמי שטעה ולא הזכיר על הנסים בחנוכה ופורים שאין מחזירין אותו שאין מחזירין בימים שאין בהן קרבן מוסף כגון תעניות ומעמדות וכגון חנוכה ופורים (אין מחזירין אותו) ותניא בתוספתא (דברכות פרק תפילת השחר) בהדיא כל יום שאין בו קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים בערבית ושחרית ומנחה מתפלל י"ח ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר אין מחזירין אותו.

**בית יוסף:** וכן נהגו ודלא כדברי אבי העזרי (ראב"ה ברכות סי' קלא) שכתב המרדכי (סי' רעט) דהשתא כיון דנהגו כולי עלמא להזכיר וגם בירך על מנת להזכיר שויה עליי כחובה וחוזר.

**בית יוסף:** כתוב בארחות חיים (הל' חנוכה), יוחנן הוא חשמונאי כמו שאומר בספר יוסיפון, ויש אומרים חשמונאי על דרך (תהלים סח, לב) יאתיו חשמונים והוא דרך גדולה. וכתוב עוד שם יש אומרים הרשעה בחירי"ק הרי"ש, והביאם לזה מה שמצאו בזכריה (ה, ח) זאת הרשעה, פירוש בעלת הרשעה, כי מלת רשעה היא שם דבר, כמו (ישעיה ט, יז) כי בערה כאש רשעה. אבל יותר נכון לקרות הרשעה (בחטף פתח) [בשב"א] תחת הרי"ש, ע"ד הפסוק ביחזקאל (ג, יח) מדרכו הרשעה, והוא שם תואר. וא"ת למה אומר זדים ביד עוסקי תורתך ולא אומר דבר והיפוכו כמו שאמר בכל האחרים, וי"ל כי דרך הפסוק לקח דכתיב (תהלים קיט, נא) זדים הליצוני עד מאד מתורתך לא נטיתי. עכ"ל.

**אליה רבה:** כתב בתשובת מהר"ם מרוטנבורג [דפוס פראג] סי' ע, להזכיר מעין המאורע בחנוכה ופורים בברכה שמעין שלש אין צריך, כיון דליכא הודאה בברכה דמעין ג', דלא להזכיר מאורע דחנוכה ופורים אלא היכא דאיכא הודאה בתפילה. ע"כ. פירוש, אף שאומרים ונודה לך וכו', היינו משום מעין החתימה ולא הוי הודאה בתפילה, וכיון שאין הודאה בתפלה לא נתקנה כלל. [והביאו תו"ד הפמ"ג והמ"ב].

## סעיף ב

**גם במוסף של שבת ושל ר"ח צריך להזכיר של חנוכה, אף על פי שאין מוסף בחנוכה.**

**שבת כד, א:** איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה במוספין (בתפלת מוספין דשבת וראש חודש שבתוך ימי חנוכה, מהו להזכיר על הניסים בהודאה), כיון דלית ביה מוסף בדידיה - לא מדכרינן, או דילמא יום הוא שחייב בארבע תפלות (ערבית ושחרית ומוסף ומנחה, וכיון שחובת תפלה זה היום, אינה פחותה משאר תפלות של יום)? - רב הונא ורב יהודה דאמרי תרווייהו אינו מזכיר, רב נחמן ורבי יוחנן דאמרי תרווייהו מזכיר. אמר אביי לרב יוסף הא דרב הונא ורב יהודה - דרב הוא, דאמר רב גידל אמר רב ראש חדש שחל להיות בשבת - המפטיר בנביא בשבת אינו צריך להזכיר של ראש חדש, שאילמלא שבת - אין נביא בראש חדש (הכא נמי, הואיל אלמלא ראש חודש אין מוספין בחנוכה - לא בעי לאזכורי). - מי דמי? התם - נביא בדראש חדש ליכא כלל, הכא - איתיה בערבית ושחרית ומנחה! אלא, להא דמיא: דאמר רב אחדבוי אמר רב מתנה אמר רב: יום טוב שחל להיות

בשבת - המפטיר בנביא במנחה בשבת (מצאתי בתשובת הגאונים שהיו רגילים לקרות בנביא בשבתות במנחה עשרה פסוקים, ובימי פרסיים גזרו שמד שלא לעשות, וכיון שנסתלקו - נסתלקו) אינו צריך להזכיר של יום טוב, שאילמלא שבת - אין נביא במנחה ביום טוב.

## סעיף ג

אין אומרים כשם שעשית וכולי, אלא מסיים ועשית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת; ויש אומרים שאומרים אותו.

מסכת סופרים פ"כ ה"ח: ואומרים בהודייה והודאת פלאות ותשועת כהנים אשר עשית בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול וחשמונאי ובניו, וכן עשה עימנו ה' או"א נסים ונפלאות ונודה שמך לנצח בא"י הטוב. וכו'.

רמב"ם סדר תפילות כל השנה (מהד' פרנקל): בחנוכה מברך ברכה זו כנוסח הזה מודים אנחנו לך כו' על הניסים וכו' ועשית לך שם גדול בעולמך ולעמך ישראל עשית פלא וניסים. כשם שעשית עמהם נסים וגבורות כך עשה עימנו נסים וגבורות בעת ובעונה הזאת. ועל כולם ה"א אנו מודים לך, הטוב כי לא כלו רחמך וכו' (וכ"ה במהד' הרב קאפח. והעירו במהד' פרנקל שם בשינוי"ס שמדברי הגה"מ שם נראה שבנוסח הספר שלפניו לא היה כתוב "כשם" וכו', וכן ליתא בכתה"י האשכנזיים שלפנינו).

בית יוסף: זה לשון התוספות בפרק קמא דמגילה (ד, א ד"ה פסק), יש שאין אומרים כשם לפי שאמרו חכמים (ברכות לד, א) לעולם לא ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות, ושטות הוא, שהרי האי טעמא לא הוי אלא למתפלל בלשון יחיד, אבל בשביל הציבור שרי. אבל נראה שאין לאמרו מטעם אחר, משום דאמרו חכמים (פסחים קיז, ב) דכל דבר דהוי להבא תיקנו בלהבא ובדבר דהודאה הוי לשעבר. [ע"כ]. ובארחות חיים (הל' חנוכה) כתוב, אמנם כך היא הנוסחא ברוב התפלות, וכן נוסחת הרמב"ם (סדר תפילות השנה), וכן כתוב במסכת סופרים (פ"כ ה"ח), הילכך דעבד כמר עבד דעבד כמר עבד.

## סימן תרפג- ובו סעיף אחד.

### סעיף א

**כל שמונת ימי חנוכה גומרין את ההלל. הגה: וכל שמונת ימי חנוכה א"א תחנון וצר"ץ ולמנצח וצדוק הדין גם בערב חנוכה במנחה, וע"ל סי' קל"א (סעי' א, ו) (מהרי"ל ומנהגים).**

[מי שהוא אבל בשחרית אין מתפלל לפני העמוד, דיש הלל, הא ערבית מתפלל, דמתפלל בר"ח ג"כ ערבית. ולענין הלל אם מותר לומר בבית האבל, עיין בשע"ת שכתב: והפ"ח כתב שאין לומר הלל בבית האבל, ובא"ר סימן קל"א כתב שאומרים, וכ"כ במחזיק ברכה כאן דפשוט שיאמרו בחנוכה הלל בבית האבל. והמגן אברהם סימן קל"א כתב שבחנוכה טוב שיקרא כל אחד בביתו, הביאו באה"ט שם. ע"ש], אבל האבל בעצמו בודאי לא יאמר. מ"ב].

**ערכין י, א-ב: ..** דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל: שמונה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ויום טוב הראשון של פסח, ויום טוב (הראשון) של עצרת; ובגולה עשרים ואחד: תשעה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ושני ימים טובים של פסח, ושני ימים טובים של עצרת. מאי שנא בחג דאמר' כל יומא, ומאי שנא בפסח דלא אמרין כל יומא? דחג חלוקין בקרבנותיהן (דפרי החג מתמעטין והולכין), דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן.

**בית יוסף:** וכתוב בשבלי הלקט (סי' קעד) שהטעם משום דחלוק בנרותיו, כל יום חלוק משלפניו, הרי הוא כחג שחלוק בקרבנותיו. ועוד טעם אחר, לפי שהנס נתחדש בכל יום. ועוד, שהרי קוראים בנשיאים, ובכל יום נשיא שלו חלוק משל חברו, אם כן כל נשיא צריך לגמור ההלל על קרבנותיו, ואין ראוי לחדש קריאה בלא קריאת ההלל.

## סימן תרפד- סדר קריאת התורה בחנוכה, ובו ג' סעיפים.

### סעיף א

**קורין בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא** (משום שנגמר מלאכת המשכן בכ"ה בכסליו), **שלשה בכל יום; ומתחילין בברכת כהנים** (לפי שנעשה הנס ע"י כהנים) **(ו"א שמתחילין ביום כלות משה) (טור), (וכן אנו נוהגין), וקורא אותו עם כהן ולוי, וישראל קורא ביום הראשון** (כהן יקרא עד לפני המשכן או עד לחנוכת המזבח והשאר יקראו לוי וישראל אבל אותם



שנהגו לקרות לכהן עד ואני אברכם הוא מנהג בטעות וצריך לבטלו שהשלשה צריכין שיקראו בסדר היום (וסדר היום הוא פרשת נשיאים) (ו"א שהכהן קורא כל אותה הפרשה עד ביום הראשון, והלוי והישראל קורין ביום הראשון) (מנהגים) (וכן נוהגין);

**ביום שני קורא כהן ביום השני עד פר אחד בן בקר, ולוי עד ביום השלישי, וישראל חוזר וקורא ביום השני, ועל דרך זה בכל יום. הגה:** ו"א שישראל קורא ביום שלאחריו, דהיינו ביום הג', וכן בכל יום; וכן נוהגין (הגהות מיימוני פ"ח);

**ביום שמיני מתחילין ביום השמיני, וגומרין כל הסדר, וקורין פרשה ראשונה של בהעלותך (ונוהגים לסיים כן עשה את המנורה) (מנהגים).**

**משנה מגילה ל, ב:** בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים, בעצרת שבעה שבעת, בראש השנה בחדש השביעי באחד לחדש, ביום הכפורים אחרי מות. ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים, ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג. בחנוכה בנשיאים, בפורים ויבא עמלק וכו'.

## סעיף ב

**בשבת שבחנוכה מוציאין ב' ספרים; באחד קורא בפרשת השבוע, ובשני קורא בשל חנוכה** (רק נשיא אחד דיום ההוא לבד. ואם הוא יום א' של חנוכה מתחיל מויהי ביום כלות [לבוש]), **ומפטיר רני ושמחי** (על שם ראיתי והנה מנורת זהב כולה); **ואם חלו בו ב' שבתות, מפטיר בב' במלכים, בנרות דשלמה. הגה:** ואם חל חתונה בשבת זו, מפטירין בשל חנוכה (מנהגים) (ר"ל אף דבעלמא המנהג בשבת שיש חתן לדחות הפטרת השבוע ולקרות הפטרת שוש אשיש שהוא מענינא דחתן כמבואר לעיל בסוף סי' תכ"ח, מ"מ בשבת חנוכה בין בשבת ראשון בין בשבת שני אין לדחות של חנוכה, דפרסומי ניסא עדיף. והנה המ"א הביא ד"א דה"מ בשבת ראשונה, אבל אם איקלע חתן בשבת שניה מפטירין שוש אשיש, ואין מפטירין בשל חנוכה, הואיל וכבר הפטירו בשל חנוכה בשבת ראשון, אבל בא"ר כתב דמרמ"א משמע דבין בשבת ראשון ובין בשני קורין רק של חנוכה לחוד. וכן נוהגין).

**מגילה לא, א:** בחנוכה - בנשיאים, ומפטירין בנרות דזכריה. ואי מיקלעי שתי שבתות, קמייטא - בנרות דזכריה, בתרייתא - בנרות שלמה.

**בית יוסף:** וכתב הר"ן (יא. ד"ה גמ') אף על גב דנרות דשלמה קדימי אפילו הכי עדיפי לן דזכריה משום דנבואות עתיד נינהו.

## סעיף ג

**אם חל ר"ח טבת בשבת, מוציאין ג' ספרים וקורין ו' בפרשת השבוע, ובשני קורא אחד בשל ר"ח (דתדיר קודם) ומתחיל וביום השבת, ובג' קורא מפטיר בשל חנוכה ומפטיר רני ושמחי;**

**ואם חל ר"ח בחול, מוציאין ב' ספרים וקורין באחד ג' בשל ר"ח, ובשני קורא אחד בשל חנוכה (סדר קריאת התורה בר"ח בחול, מתחיל פרשת התמיד כהן עד רביעית ההין, לוי עד ונסכה, ישראל עד ונסכו, והרביעי קורא בחנוכה [פמ"ג]).**

**ואם טעה החזן וקרא ד' בשל ר"ח, אם לא הוציאו ספר שני א"צ לקרות יותר; אבל אם הוציאו ספר שני, משום פגמו צריך לקרות חמישי בשל חנוכה (ואפילו אם נזכרו בתחילת קריאת הרביעי, אין לומר שרביעי עצמו יקרא בס"ת זו בשל חנוכה קודם שיחתום בפרשת ר"ח, דהוי ליה מדלג ואין מדלגין בתורה בשני עניניו, כדלעיל בסימן קמ"ד, אלא מאחר שהרביעי התחיל לקרות בשל ר"ח יחתום ויברך, ויבוא חמישי אחריו ויקרא בס"ת השניה). הגה: ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה צריך להפסיק לקרות בשל ר"ח (אבודרהם הלכות ברכות) (עיי' בט"ז שכתב דהאי פסקא לאו דסמכא הוא, ואין צריך להפסיק, אלא קורא כהן בשל חנוכה ואח"כ יקרא לאחרים בשל ר"ח [ובבה"ל משמע שכן עיקר, שכתב שהרבה אחרונים ס"ל כט"ז]). ואם צריך לברך על קריאת ר"ח, עי' לעיל סימן ק"מ (שם ס"ג: והעולה לקרות בתורה והראו לו מקום שצריך לקרות, וברך על התורה והתחיל לקרות; או לא התחיל, והזכירוהו שפרשה אחרת צריך לקרות וגלל הספר תורה למקום שצריך לקרות בו, ו"א שאינו צריך לחזור ולברך, ו"א שצריך. ע"כ. והבה"ל כאן כתב שהאחרונים כתבו שם דנוהגין למעשה כהדעה שסוברת דצריך לברך וכן פסק בשערי אפרים דצריך לברך על קריאת ר"ח לפניו ולאחריה. [אומנם מנהג הספרדים אינו כן, ואף שמרן ס"ל לברך, ד"א ו"א הלכה כ"א בתרא, מ"מ אמרינן סב"ל אף נגד דעת מרן. וכ"פ החיד"א בספר לדוד אמת, והכה"ח שם. ילקו"י שם סע' ד]).**

**מגילה כט, ב:** ואמר רבי יצחק נפחא ראש חודש טבת שחל להיות בשבת מביאין שלש תורות וקורין בהן אחד בעניינו של יום, ואחד בדראש חודש, ואחד בחנוכה. כו'.  
איתמר, ראש חדש טבת שחל להיות בחול, אמר רבי יצחק קרו תלתא בראש חדש וחד בחנוכה. ורב דימי דמן חיפא אמר קרו תלתא בחנוכה וחד בראש חודש. אמר רבי מני

כוותיה דרבי יצחק נפחא מסתברא, דתדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם. אמר רבי אבין כוותיה דרב דימי מסתברא, מי גרם לרביעי שיבא - ראש חדש, הלכך רביעי בראש חדש בעי מיקרי. מאי הוי עלה? רב יוסף אמר אין משגיחין (לעשות עיקר) בראש חודש. ורבה אמר אין משגיחין בחנוכה. והלכתא אין משגיחין בחנוכה, וראש חודש עיקר.

**רא"ש שבת פ"ב סי' יב- יג (כג, ב):** אמר רבא פשיטא לי נר חנוכה ונר ביתו, נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום, נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. בעי רבא, נר חנוכה וקידוש היום איזה מהן עדיף, קידוש היום עדיף דתדיר, או דילמא נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. משמע, אי לאו פרסומי ניסא תדיר קודם אפילו לדחות את שאינו תדיר.

ויש לדקדק מזה כשחל ר"ח טבת בשבת שמפטירין הפטרה של ראש חדש ולא בנרות דזכריה, דתדיר קודם, דלא שייך פרסומי ניסא בהפטרה, דהא קורין בתורה דראש חודש קודם ואח"כ דחנוכה, ואי שייך פרסומי ניסא בקריאה אפילו לדחות פרסומי ניסא עדיף, כ"ש להקדים. וליתא להך סברא, דודאי היכא דאי אפשר לקיים שניהם פרסומי ניסא עדיף, אבל להקדים תדיר עדיף, דאיכא לפרסומי ניסא באחרונה כמו בתחלה. הלכך, קריאת התורה דאפשר לקיים שניהם תדיר קודם, אבל בהפטרה שאין מפטירין אלא אחת, פרסומי ניסא עדיף. ועוד, דכיון דקורא בשל חנוכה באחרונה, יש להפטיר במאי דסליק ליה. ועוד, דבקריאת התורה אין כל כך פרסום, אבל בנרות דזכריה איכא פרסום, הלכך מפטירין בנרות דזכריה.

**בית יוסף:** כתב הרוקח (סו"ס רכו), פעם אחת שכח וקרא ארבעה בפרשת החדש שבא בחנוכה, ואמר רבי, אם לא היה הספר תורה מבחוץ לא היינו צריכים לקרות חמישי בשל חנוכה, דהא אמרינן (מגילה כט) אין משגיחין בחנוכה ופורים כל עיקר, כלומר אם לא יקרא כל עיקר אין לחוש. אחר כי קרא בתורה אסור לקראה פעם שנית, אלא כהן בלבד קורא במקום לוי עכ"ל. וזה לשון שבלי הלקט (סי' קצ), מצאתי בשם רבינו שלמה, מעשה בא לפני רבי ששכח החזן וקרא ארבעה אנשים בפרשת ראש חדש שבא בחנוכה כמו שרגילין לקרות בשאר ראשי חדשים, ואומר רבי אם לא היה מוציא ספר תורה לא היה צריך לקרות יותר, דהא אמרינן אין משגיחין בחנוכה וראש חדש כל

עיקר, אבל עכשיו שהוציא שתי תורות משום פגמו של ספר תורה שני צריך לקרות חמישי בשל חנוכה, ואין לומר שרביעי עצמו יקרא בשל חנוכה קודם שיחתום בספר תורה הראשון בפרשת ראש חדש, דהוי ליה מדלג, ואין מדלגין בתורה בשני עניינים (שם כד, א) אלא מאחר שהרביעי התחיל לקרות בשל ראש חדש יחתום ויברך ויבוא חמישי אחריו ויקרא בספר תורה השני בשל חנוכה, ומוטב שיבטל הא דאמרינן (שם כא, א) בר"ח ארבעה אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ואל יפגם ספר תורה. עכ"ל. וזה לשון התוספות בפרק הקורא עומד (כג, א ד"ה חד), אם הוא יום טוב וקרא כל המנין שהוא צריך ושכח לקרות בחובת היום יחזור ספר תורה ויקרא אחר בחובת היום, ואחרון שקרא קודם הוי כמאן דליתיה. אבל בשבת של חנוכה או בראש חדש של חנוכה אין צריך, כדאיתא בילמדנו דחנוכה, דהלכתא אין משגיחין בחנוכה כל עיקר. עכ"ל.

# **סיכום דברי השו"ע ומ"ב והגהות איש מצליח הלכות חנוכה**

לחזרה ושינון. אין לפסוק מכאן הלכה למעשה



## **סימן תרע- דברים האסורים והמותרים בחנוכה**

**א-** ימי חנוכה אסורים בהספד ותענית (לפי שהם ימי שמחה והלל).

- נוהגים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים.

- נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקים.

יש שנהגו שלא לעשות כל היום- ויש למחות בידן (ועי' בא"מ הע' 1 שמביא המנהג שלא לעשות מלאכה ביום הראשון וביום השמיני. ע"ש).

**ב-** הסעודות בחנוכה סעודות הרשות הן- שלא קיבלום למשתה ושמחה (וטעם לזה-

שלא גזרו על הגוף אלא רק על הנפש, צרות ושמדות להמיר דתם).

וי"א שיש קצת מצוה בריבוי סעודות, כי באותם ימים היתה חנוכה המזבח.

ונוהגים לומר שירות ותשבחות ואז (בצירוף זה) הוו סעודות מצוה.

וכתב מהרש"ל שכל העושה כדי ליתן שבח למקום או לפרסם הנס הכל סעודות מצווה.

- מנהג לאכול מאכלי גבינה זכר למעשה יהודית.

**ג-** אין מספידין בחנוכה אלא לחכם בפניו.

ואין מתענים בהם. עבר והתענה צריך לשבת תענית לתעניתו אחרי חנוכה.

אונן פטור מנר חנוכה. אשתו תדליק [ויענה אמן]. אם הוא יחידי מדליק בלא ברכה.

## **סימן תרעא- סדר הדלקת נר חנוכה ומקום הנחתו**

**א-** צריך להיזהר מאוד בנר חנוכה.

עני- צריכים הגבאים לתת לו כדי נר אחד לכל לילה. אם לא קיבל שואל על הפתחים או מוכר כסותו או ישכיר עצמו (וכמו גבי ד' כוסות).

**ב-** 1) כמה נרות מדליק- מוסיף והולך [שיעור מהדרין מן המהדרין. והיינו למי שידו

משגת אך מי שאין ידו משגת ידליק נר אחד בכל לילה ודי בזה].

- הטעם ל"מוסיף והולך": 1. כנגד הימים היוצאים. 2. מעלין בקודש.

- יש לו נרות בכמות מועטה ואין לו די למהדרין לכל החג- ידליק עד כמה שאפשר כמהדרין מן המהדרין, ובכל השאר ידליק נר אחד בלבד.

- יש לו שמן מועט לאותו יום- ישים נר אחד כשיעור, וכל השאר יחלק בשווה.

- יש לו כשיעור ולחבירו (שאינו מבני ביתו או סמוך על שולחנו) אין לו כלום- יתן לחבירו וידליק נר אחד לכל לילה.

- אם השמן ביוקר עדיף שידליק בשעוה ויהיה מוסיף והולך מאשר שידליק בשמן נר אחד בלבד.

(2 שו"ע: מהדרין מן המהדרין היינו מוסיף והולך כלבד (אין קשר למספר בני הבית). רמ"א: כל אחד מבני הבית ידליק.

וכל אחד יתן חנוכייתו במקום מיוחד כדי שיהיה היכר כמה מדליקין.

ג- נר שיש לו שתי פיות עולה בשביל שני נרות.

- ואף אם הפתילות אינן מובדלות כלל מבפנים מ"מ כיוון שבמקום הנחתן מובדלות יפה נחשבות כשנים.

- אף בשביל שני בני אדם.

מ"א: לפי מש"כ הרמ"א בסוף סעיף ב שיש להיזהר שיתן כל אחד נרותיו במקום מיוחד ה"נ כאן, ולא ידליקו שנים בנר אחד.

ועכ"פ בחנוכיות שיש ח' נרות אפשר שידליק אחד בצד ימין והשני בצד שמאל- שכה"ג ניכר שהדליקו שני אנשים.

ד- קערה שמילאה שמן והקיפה פתילות:

כפה עליה כלי- כל פתילה עולה לנר אחד. לא כפה- הוי כמדורה ואינו עולה אף לנר אחד.

- לכן יש להיזהר להעמיד הנרות בשורה ישרה ולא בעיגול.

- בפמוטות מותר, כיוון שכל נר מרוחק מחבירו אצבע לפחות, וגם יש הפסק מחיצה.

- אין לדבק נרות ביחד ולהדליק.

- גם נרות שבת אין לדבקן אחר הדלקתן שע"ז מתחממות ונופלות, ונמצא שלא יצא ידי חובתו.



ה- מקום הנחת נר חנוכה: בפתח הסמוך לרה"ר. מבחוץ. אם הבית פתוח לחצר (הפתוחה לרה"ר)- על פתח החצר (ודלא כרש"י). דר בעליה ואין לו פתח לרה"ר (או לחצר)- מניחו בחלון הסמוך לרה"ר.

בשעת הסכנה- מדליקו על שולחנו ודיו. וצריך לשים שמש. ואם יש מדורה א"צ.

ו- מצוה להניחה בין ג"ט ל"ט וכך ניכר שבעה"ב הניחה שם, ושלא הניחה לאורה. ועל פי הסוד טוב להניחה מעט למעלה מז"ט. ועכ"פ בדיעבד יצא בכל גווני. אין להניחה למעלה מעשרים אמה. ולא יוצא אף בדיעבד. הדליק במקום למעלה מכ' ואח"כ הוריד ללמטה מכ' לא יצא, הדלקה עושה מצוה.

ז- מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח משמאל (הנכנס). [מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל].

- אם מניח בפתח עצמו- יניח מחציו לצד שמאל.

- אם אין מזוזה יניח בימין.

- כיום שמדליקים בבית אין לחוש כל כך. ועכ"פ המנהג להניחו בטפח הסמוך לפתח (מבפנים). אומנם אם יש חלון עדיף טפי להניחו שם- כדי שיהיה היכר לבני רשות הרבים (ובתנאי שהחלון בתוך כ' אמה).

- ומ"מ יזהרו שלא להדליקים במקום שמדליקים הנרות כל השנה, שאז אין היכר.

בביהכ"נ- בכותל דרום זכר למקדש שהמנורה בדרום. והנרות מסודרים בין מזרח למערב, ויש נוהגים בין צפון לדרום. והמדליק עומד אחוריו לדרום ופניו לצפון והנרות בימינו, ומתחיל מהשמאלי והולך לימינו (מ"ב).

ומנהג הספרדים שעומד ו פ נ י ו לדרום ומדליק דרך ימין ממזרח למערב, מהשמאלי מינה כנ"ל (א"מ הע' 5).

- מברכים בביכ"נ משום פרסומי ניסא. ואף שהוא רק מנהג מברכים עליו, כמו על ההלל בר"ח (מ"ב). וגם הספרדים שאין מברכים על ההלל בר"ח (וכפסק מרן) כאן כן מברכים: 1. מנהג שיש בו פרסומי ניסא מברכים עליו כדי להוסיף על פרסום הנס. 2. שאני הכא שעכ"פ יש עליו חיוב להדליק בביתו בו בלילה, וא"כ אף בביהכ"נ שייך לומר "וציוונו", משא"כ בהלל בר"ח שאין לו שום יסוד מן הדין.

- אין אדם יוצא יד"ח בהדלקה שבביהכ"נ. אף הש"ץ שהדליק בביהכ"נ חוזר ומברך בביתו. אולם שהחיינו לא יחזור ויברך אא"כ הוא מוציא את בני ביתו.
- מדליקין בביהכ"נ בין מנחה לערבית [ויש נוהגים אחר קדיש תתקבל של ערבית]. והטעם: 1. אז 'העולם' מקובצים. 2. אין נכון לעכב הציבור, שצריך כ"א לילך ולהדליק בביתו.
- בערב שבת: יש שכתבו שידליק קודם מנחה אף אם אין י' כעת, ויכול לסמוך ולברך על כך אף שאין י' כעת (בה"ל, ח"א). אולם הכה"ח כ' שלא יברך בכה"ג, דסב"ל אף נגד רבים.
- כשממהרים- אפשר שידליק החזן הנר הראשון ויסיים השמש את השאר [וכן בביתו].

### סימן תרעב- זמן הדלקת נר חנוכה

- א- זמן ההדלקה: עם סוף השקיעה [=צה"כ] (שו"ע). ויש הרבה ראשונים שכתבו תחילת השקיעה (מ"ב).
- הנוהגים להתפלל ערבית בזמנה (אחר צה"כ) נכון שידליקו עם תחילת השקיעה. ואם לא הדליק יתפלל ערבית קודם (מ"ב). וא"מ כתב שידליק בצה"כ דווקא (וכפסק מרן) ויתפלל ערבית קודם צה"כ. ואם לא התפלל- יתפלל קודם ההדלקה אפילו ביחיד. ואם אין שהות, ידליק נר חנוכה ואח"כ יתפלל ערבית (בציבור).
- אם טרוד, יכול להקדים מפלג המנחה. ולברך (מ"ב). וכה"ח כתב שלא יברך (א"מ הע' 1. עיי"ש).

- ב- שכח ולא הדליק בזמנה מדליק עד שתכלה רגל מן השוק [=חצי שעה אחר צה"כ], ועל כן כשמדליק בזמנה צריך לתת בה שמן כזה השיעור. [וכשמדליק בתוך הזמן- עקרונית היה צריך ליתן שמן רק כדי להשלים עד סוף הזמן. אך בימינו שהיכר לבני הבית צריך להדליק תמיד כשיעור].

- נתן בה יותר מכשיעור- יכול לכבותה (וטוב להתנות כי יש מחמירים). וכן רשאי להשתמש בה (ויש מחמירים מפני מראית העין).
- אין ענין לתת בנר שמן יותר מכשיעור (מ"ב. אומנם א"מ כתב שעיקר כמאירי שכתב ואם מוסיף מוסיפין לו). ובנרות שעווה יש ענין לעשותן ארוכות [אך לא יותר מדי].
- י"א שבזה"ז א"צ להיזהר להדליק בזמנה, אבל טוב להיזהר גם בזה"ז.
- והיינו לעניין לכת', אבל בדיעבד מדליק והולך כל הלילה [-בברכה, אם בני הבית ערים. אבל אם הם ישנים לא יברך, והמברך אין מוחין בידו (מ"ב ושה"צ). והגרע"י (שליט"א) [זצ"ל] דעתו שרשאי לברך בכל גווני, אומנם הגאון הרמ"ל זצ"ל כתב לפסוק כמ"ב (א"מ)]
- עבר הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין [ולמחרת ממשיך כ ר ג י ל].

### סימן תרעג- שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה

- א- גם שמנים ופתילות אינם כשרים לנר שבת [אינם נמשכים אחר הפתילה / אין האור נתלה בהן יפה (ובשבת חיישינן שמא לא תדלק יפה ויטה)] כשרים לנר חנוכה, ולא חיישינן שמא יכבו, דק"ל כבתה אין זקוק לה.
- ואפילו בליל שבת שבתוך חנוכה מותר א ם אינו מוסיף על השיעור. ולנוהגים לא להשתמש בנ"ח גם לאחר זמן שיעורו מותר בכל גווני.
- מ"מ מצוה מן המובחר בשמן זית.
- אסור להשתמש לאורה של נר חנוכה:
- א. כדי שיהיה ניכר שנר מצוה הוא. ב. דומיא דהמנורה שהנס נעשה בה.
- ואפילו תשמיש עראי אסור. ואפילו מרחוק. אבל רשאי לישיב בביתו כשהנרות דולקים. וכן לילך לאור נ"ח שלא יכשל מותר, וא"צ לעצום את עיניו.
- ואפילו תשמיש של מצוה אסור. [ויש מקום להקל בלימוד בדרך עראי, וצ"ע. לאחר זמן שיעורו אפילו לימוד בדרך קבע מותר, אף לנוהגים שלא להשתמש בנרות גם אחר הזמן (בה"ל)].
- נוהגים להוסיף נר נוסף- שמש. מלבד הנר שדולק לו על שולחנו. [ועכ"פ לכת' אין להשתמש על יד כולם יחד, מפני הרואה שיחשוב שאינן של מצווה]. ויניחנו מרחוק.

- מנהג האשכנזים להניח כשמש את אותו הנר שהדליק בו את הנרות.  
- ויש לעשותו ארוך יותר משאר הנרות, או שיעמידנו יותר גבוה, שאם בא להשתמש  
ישתמש לאורו.

- נתערב נ"ח בשאר נרות (והיינו שהודלק וכבה קודם זמנו- שאז איתקצאי למצוה)  
לא בטל, וכדין דבר שבמנין (הרמ"א ומ"ב) [אומנם לדעת מרן אין כלל דין דבר שבמנין,  
ובטל (א"מ)]

- ואם דרכם להימכר במשקל דעת רש"ל להקל בזה, והרמ"א מחמיר (כיוון שסו"ס  
בכל לילה כשבא להדליק מונאן).

- והיינו דווקא אם נתערב בתוך ימי החנוכה, אבל אחר ימי חנוכה בטלה חשיבותו.  
- נתערב ולא בטל- ידליק מן התערובת כדי שיהיה ודאי נר של היתר עמהם (וכמו  
שמותר להשתמש לאור הנרות עם השמש). *אומנם* יש פוסקים שהקלו דווקא אם  
השמש למעלה מהנרות שאז משתמש לאורו דווקא ולא לאור כולן. ולפ"ז כאן יש  
להחמיר וכן דעת הגר"א והמו"ק (ונראה שלכך נוטה דעת המ"ב).

ב- הדלקה עושה מצוה. לפיכך כבתה אין זקוק לה. ואפילו כשמדליק בע"ש מבעו"י-  
והט"ז מחמיר בע"ש. וכתבו האחרונים שראוי להחמיר ולחזור ולהדליקה, ובפרט  
בע"ש. [ואין לברך בהדלקה שניה זו].

ג- נר של חרס צריך להחליפו כל לילה, שלאחר שהדליק בו פעם אחת מאיס והוי ביזוי  
מצוה. ושל מתכת (וכן זכוכית או חרס מצופה)- א"צ.  
- מצוה לעשות מנורה יפה כפי כוחו. וכן הנרות יעשה יפה.

ד- אין חוששין להחליף הפתילות [וכה"ח כתב שנהגו לחדשן בכל לילה. וכן המנהג  
בזמננו].

## סימן תרעד- שמותר להדליק מנר לנר

א- מדליקין מנר לנר, אבל לא ע"י קינסא. ומנהג האשכנזים להחמיר. אומנם גם לדידהו כאשר יש שני בעלי בתים רשאים להדליק את *נר החיוב* אחד מהשני.

- כשמדליקים מנר לנר אסור לקחת אותו להדליק עימו ואח"כ לקבעו במקומו, אלא היינו ע"י פתילות ארוכות + הטיה לכיוון הנר הדולק. ואינו מסיר את הנר ממקומו לגמרי.

- נרות של ביהכ"נ ושל שבת וכד'- אף האשכנזים מדליקין מנר לנר. [אומנם ע"י נר של חול אין כדאי אף בשאר נרות של מצוה (פמ"ג)].

- נ"ח לאחר זמן מצוות- אף לפוסקים שאסור להשתמש בהם לאחר זמן מצוות, לעניין הדלקה מנר לנר א"צ להחמיר (אף לאשכנזים).

ב- יש מי שאומר שכל סוגי נרות של מצוה (חנוכה, שבת, ביהכ"נ) מותר להדליק זה מזה. *אומנם* כתב הגר"א (וכן משמע ברשב"א, מאירי, ריטב"א ור"ן) שלפי מה שפסקין שאפי' תשמישי קדושה אסור להשתמש בנרות חנוכה- אסור.

## סימן תרעה- שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה

א- הדלקה עושה מצוה.

א"צ להסיר ולהניח לשם מצוות חנוכה, אלא מדליק במקום שנמצאת. עשית שהיתה דולק כל היום מכבה ומדליקה לשם מצוה.

- צריך להדליק *במקום הנחתה*.

- לא לטלטל החנוכיה ממקומה בתוך שיעור הזמן (חצי שעה).

- אין להדליקה כשאוחזה בידו (והט"ז כתב דווקא כשאוחזה כל זמן הדלקה, אך כו"כ אחרונים חלקו עליו).

ב- שיהיה שיעור בעת ההדלקה.

ג- אשה מדליקה נ"ח שאף היא חייבת בו.

אשה יוצאת יד"ח בהדלקת אביה/בעלה גם לאשכנזים (ולמנהגם, אם רוצה לא לצאת ולברך- רשאית). ויוצאת ידי חובת הברכות אם נוכחת [והיינו על הניסים ושהיינו

- (לחוש לשיטת הרמב"ם והמרדכי). אבל להדליק אף אם אינה נוכחת. א"מ (הגרמ"ל).  
 עי"ש]. ולכן בני ישיבה נכון שיכוונו לצאת ידי ברכת על הניסים ושהחיינו שמברכים בבהמ"ד (שם).  
 - כשאין האיש בבית- תדליק האשה, ובברכה. ואם אין אשה ידליק קטן  
 - דין סומא (מ"ב סוס"ק ט).  
 - גר יכול לומר שעשה ניסים לאבותינו.

### סימן תרעו- סדר הברכות וההדלקה

- א- להדליק נר חנוכה. ומנהג האשכנזים לברך "של חנוכה".  
 - שעשה ניסים.  
 - שהחיינו. מ"ב- לזמן, והספרדים נהגו- לזמן.  
 לא ברך שהחיינו בשעת ההדלקה- יברך כל עוד הנרות דולקים בתוך זמן שיעורם (חצי שעה).  
 לא ברך ביום א'- יברך ביום ב'.  
ב- מהיום השני והלאה שתי ברכות.  
ג- דין ברכות הראיה. מי שלא הדליק ולא ידליק ואין מדליקים עליו באותו לילה מברך שעשה ניסים ושהחיינו כשרואה נ"ח.  
 - סמך על אשתו ליל א'- א"צ לברך שהחיינו בליל ב'.  
ד- אחר שהדליק נר ראשון אומר "הנרות הללו" וכו' (תו"כ הדלקת נרות ההידור).  
 ויש נוהגים לומר רק לאחר ההדלקה של כל הנרות.  
ה- ג' שיטות בהדלקת הנרות: 1. מרן והאריז"ל- ישים הנרות בצד הימני של החנוכה, ויתחיל תמיד מהנר הנוסף שהוא השמאלי ביותר, וילך משמאל לימין. 2. מהרש"ל והגר"א- יסדרם כנ"ל, אך ידליק ראשון את הנר הסמוך לפתח (למשקוף) ומשם הולך ימינה או שמאלה לשאר הנרות (והוא עומד מחוץ לבית עם הפנים לבית). 3. ט"ז- ישים הנרות בצד השמאלי של החנוכה, ויתחיל מהנר הימני ביותר וילך מימין לשמאל (והוא עומד בבית עם הפנים לרה"ר).  
 - כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין.

- ירחיק את עצמו לצד שמאל בעת ההדלקה (המדליק כש"ע), כדי שיפגע בנר הנוסף תחילה ולא יצטרך להעביר על המצוות.

### סימן תרעז- דין אכסנאי בחנוכה

**א- אכסנאי שאין מדליקים עליו בביתו צריך לתת פרוטה לבעה"ב להשתתף עימו בשמן של נ"ח. ובפרוטה סגי. וה"ה אם בעה"ב מקנה לו חלק בשמן במתנה. יש שכתבו שצריך בעה"ב להוסיף בשמן שמדליק בכל יום בעבורו.**

כשאשתו מדלקת עליו אינו צריך להשתתף עם בעה"ב. והיינו דווקא כשיודע בבירור שאשתו מדלקת. מי שחשב שלא הדליקו עליו ובא לביתו ומצא שכן הדליקו, ידליק בלא ברכה.

- אם יש לאכסנאי (שלא מדליקים עליו בביתו) נר- טוב יותר שידליק לעצמו (למנהג האשכנזים שכל אחד מדליק לעצמו, וא"כ איכא חשדא). ולספרדים אינו צריך, אך אם רצה להדליק לעצמו ולברך רשאי.

- אפילו אם האורח אוכל על שולחן בעה"ב צריך להשתתף ולא חשיב כבני ביתו, אחר שאינו אוכל על שולחנו בקביעות [והגרע"י ביחוד ו/מג פסק כגינת ורדים שאם האורח אוכל אצל בעה"ב בחינם א"צ להשתתף. אך בהגהות א"מ כתבו בשם הגרמ"ל (שם בהגהה בסוה"ס וכן בשו"ת תפילה למשה ב/נא ומנוחת אהבה ד/י) שחולק וס"ל שיש להחמיר בזה כמ"ב שאף באופן זה חייב].

- צריך לשמוע הברכות מבעה"ב.

- אם יש לו פתח פתוח לעצמו חייב להדליק בפתחו ואפילו אם יודע שמדליקין עליו בביתו. והטעם- משום חשדא (ובזמננו שהרבה מדליקים מבפנים שוב א"צ. א"מ). אומנם יש פוסקים שכתבו שלמנהג האשכנזים שכ"א מדליק לעצמו, כיום שמדליקים בתוך הבית איכא משום חשדא בכל גווני- אפילו אם אין לו פתח לעצמו. והמ"א הכריע שא"צ לחוש לזה אא"כ יש לו חדר לעצמו (ולספרדים א"צ להחמיר בזה כלל, וכנ"ל). ועכ"פ על הצד היתר טוב שידליק לעצמו (וכדלעייל).

- ידליק בפתחו. ובזה"ז שמדליקים בפנים ידליק במקום שאוכל (רמ"א).

- דין הבחורים שלומדים שלא בביתם כדין אכסנאי. אומנם אם סמוך על שולחן בעה"ב הרי הוא כבני ביתו, וא"צ להדליק אא"כ רוצה להיות מן המהדרין (למנהג האשכנזים שכל אחד מדליק בפנ"ע).

- שני בעלי בתים שדרים בבית אחד, ואינם אוכלים יחד- מח' פר"ח ולבוש אם יכולים להשתתף ודי בזה, או שכ"א חייב להדליק בפנ"ע. ומדברי שבה"ל משמע שדי שבשיתוף.

- מי שסועד אצל חבירו באקראי ויש לו בית באותה העיר אין דינו כאכסנאי, ואינו רשאי לפטור עצמו עד שישתתף, אלא צריך לילך לביתו ולהדליק שם. אומנם אם הולך הוא וכל ב"ב וסועד וישן שם (כל ימי חנוכה), אף אם אוכל ביום אכילת עראי בביתו, אינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה.

ב- קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק. לספרדים- דווקא אם יש לו בית בפני עצמו. לפסק הרמ"א- גם אם מתגורר בבית הוריו.

ג- י"א שאם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות אף שמדליקים עליו בביתו. - סותר לסימן תרע"ו ולכן אין לנהוג כן.

רמ"א: אם רוצה להחמיר על עצמו רשאי בכל גווי לכוון שלא לצאת בהדלקת אשתו ולהדליק ולברך. אולם יש פוסקים שחולקים על כך (ב"י ועוד), ולכן אף שאין למחות ביד המברכים (לאשכנזים), טוב יותר להדר לשמוע הברכות מאחר (מ"ב).

ד- השמן הנותר ביום השמיני (כאשר נכבה בתוך שיעור ההדלקה) הוקצה למצוותו ואסור בהנאה.

נתערב בשמן אחר- יש מי שאומר שאסור להוסיף עליו ולבטלו. אולם ביו"ד פסק מרן להתיר [והכי נקטינן (א"מ)].

### סימן תרעח- נר שבת קודם לנר חנוכה

א- נ"ח ונ"ש, נ"ש קודם מפני שלום ביתו. ועכ"פ אם יש לו נר אחד לנ"ש, נ"ח קודם לב' נרות.

נ"ח קודם לקידוש היום וליין הבדלה, משום דפרסומי ניסא עדיף.

פת לשבת- קודמת לכל.



### סימן תרעט- [ההדלקה בע"ש]

א- מדליקים נ"ח תחילה ואח"כ נ"ש, לחוש לדעת הבה"ג שבהדלקת הנר מקבל שבת [שסובר שאף כשהאשה מדלקת, מסתמא נאסרים כל בני הבית במלאכה (כדמוכח באו"ז, מרדכי, כלבו ועוד) (א"מ)].

ובדיעבד שהדליקה האשה קודם- יכול הבעל להדליק (שרוה"פ חולקים על הבה"ג), אולם האשה לא תדליק כיוון שהמנהג שמסתמא מקבלת שבת בהדלקה, אלא תאמר לאחר שידליק בשבילה [אומנם לספרדים- עיין א"מ הע' 2].

- מברך אע"פ במדליק בעוד היום גדול [ובתנאי שמדליק אחר פלג המנחה] וצריך שיתן בו שמן שידלק חצי שעה אחר צה"כ.  
- לכת' יתפלל מנחה ואח"כ ידליק.

### סימן תרפ- לא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת

א- להזהר ולדאוג שלא יכבו הנרות כשפותח הדלת. ובפרט בשבת, אם הוא פס"ד שיכבו הנרות- אסור לפתוח הדלת.

ב- בשבת אסור לקבוע הנרות בדלת עצמה שפתיחתה או נעילתה מקרבות את השמן לנר או מרחיקות אותו ממנו ויש בזה משום מכבה/מבעיר בפס"ד.  
- ונר של שעווה או חלב מותר.

### סימן תרפא- אין מבדילין בנר חנוכה במוצאי שבת

א- אין להבדיל על נ"ח (הינו אחרי שכבר הדליקו לשם חנוכה. אך אם הוא מבדיל קודם ההדלקה יכול להבדיל עליו ולכבותו ולחזור ולהדליקו לשם נ"ח).

ב- בביהכ"נ מדליק נ"ח ואח"כ מבדיל (ויש אחרונים שחלקו ע"ז. ועיקר כשו"ע). וכתב הרמ"א שה"ה בביתו. והאחרונים חלקו עליו בזה ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד (ומנהג רוב הספרדים להבדיל קודם).

### סימן תרפב- דין על הניסים בחנוכה

א- על הניסים בברהמ"ז ובתפילה בברכת מודים.  
- הערות נוסח.

- שכח אינו חוזר. ובברהמ"ז יאמר הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה וכו'.

ב- מזכירים של חנוכה גם במוסף.

ג- אין מסיימים כשם שעשית וכו' [יש שכתבו הטעם משום שאין לשאול צרכיו בג' אחרונות. וליתא, שצרכי רבים נינהו ומותר. אלא הטעם שעיקר עה"נ עניינו הודאה לשעבר]. ויש שאומרים אותו (ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד. מ"ב. ועי' א"מ הע' 2).

### סימן תרפג-

א- בכל ימי החנוכה גומרים את ההלל. הלל בבית האבל- מח' אם לומר. אבל האבל עצמו ודאי שלא יאמר (מ"ב). וכה"ח כתב שיאמרו הלל וגם האבל עצמו יאמר.

### סימן תרפד- סדר קריאת התורה בחנוכה

א- בחנוכה קורין בפרשת הנשיאים [כיוון שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בכסליו].

- מרן: מתחיל בברכת כהנים (לפי שנעשה הנס ע"י כהנים).

רמ"א: מתחיל מביום כלות משה.

- מרן: כהן ולוי קורין עד 'ביום הראשון' וישראל מ'ביום הראשון' עד הסוף (ועי' א"מ הע' 6)

רמ"א: כהן- עד 'ביום הראשון', לוי וישראל מ'ביום הראשון' ועד הסוף.

- קראו את הנשיא הלא נכון יצאו יד"ח.

- ביום השמיני- מ"ב: כהן ולוי 'ביום השמיני', וישראל גומר כל השאר עד הסוף.

כה"ח: כהן ולוי 'ביום השמיני', וישראל מתחיל מההתחלה ('ביום

השמיני') ועד הסוף.

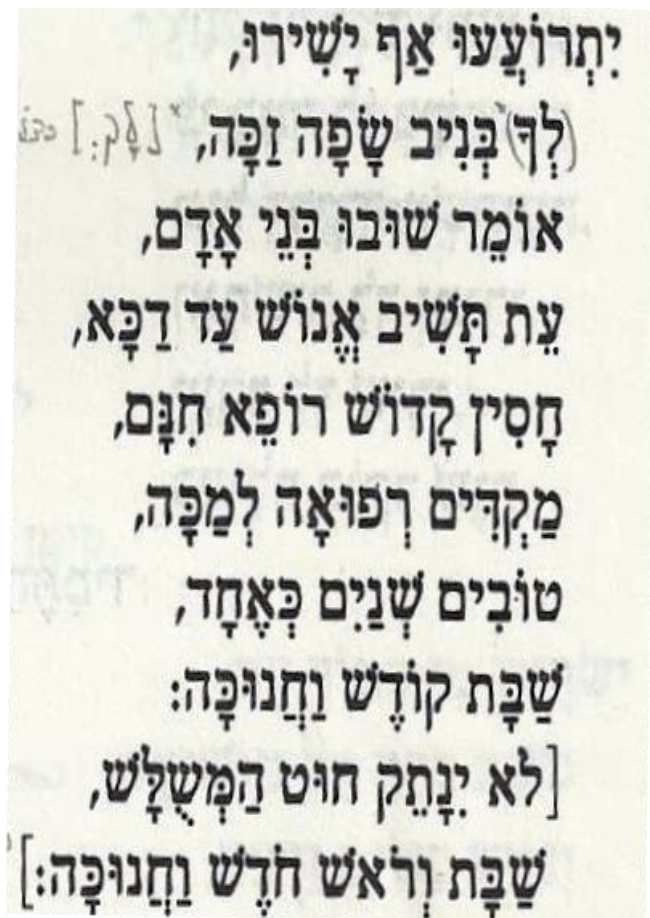
ב- הקריאה בשבת חנוכה.

- אם חלה חתונה בשבת זו מפטירים בשל חנוכה, דפרסומי ניסא עדיף.

ג- סדר הקריאה כשחל ר"ח טבת בשבת.

- האשכנזים אומרים על ס"ת השני והשלישי קדיש אחד אחר שגמרו את הקריאה בסה"ת השלישי. ומנהג הספרדים לומר קדיש אחד על סה"ת השני (שאז נשלמו שבעה עולים) וכן אחר הקריאה בסה"ת השלישי (כה"ח. ועי' א"מ הע' 5).

- סדר הקריאה בר"ח שחל בחול. שלושה בשל ר"ח והרביעי בשל חנוכה.  
קראו ארבעה בשל ר"ח יצאו יד"ח, ואם הוציאו רק ס"ת אחד א"צ לקרות בשל חנוכה,  
אבל אם הוציאו שני ספרים צריך לקרות (חמישי) בשל חנוכה משום פגמו של סה"ת  
השני.



(מפיוטי יהודי קוצ'ין - לליל שבת חנוכה קודם קדיש בתרא)

בילא"ו

לע"נ

דודתי ד"ר רבקה חמדה בת תפארת חיים ז"ל  
נלב"ע ג' סיוון התשע"ג

אחות סבתי הצדקת מרת מרים בת מרדכי ז"ל  
נלב"ע שבת קודש ג' תשרי התשע"ד

ת. נ. צ. ב. ה.